CURS

DE

POESIE GENERALE

DE

I. HELIADE RADULESCU

VOLUMUL III.

PARTEA DOUA

BUCURESCI

NOUA TYPOGRAPHIĂ A LABORATORILOR ROMANI,

3. STRADA MODEI 3.

1870.

www.dacoromanica.ro

DANTE ALIGHIERI

www.dacoromanica.ro

DANTE ALIGHIERI

Pe confinile Poesiei antice şi alle quellei moderne se vede cà o statuă o figură imposantă şi majestósă quare pune prin mâinile salle innellul strălucitor si nedestructibil que unesce pe una cu queea laltă. Aqueastă figură mare que coprinde de sine un secol întreg, este Dante Alighieri, cu *Divina lui Comedie.*

Pentru un assemenea omu, şi o assemenea operă nu è questia de o biographie sau de commentarie; spre a scrie viaţa lui Dante, cată a scrie quine-va historia ţerrei salle; qua să înţellegem poema lui, cată să cunóscem epocha lui întrégă.

"Dante, cà toţi poeţii primitivi, ḑice Ugo Foscolo, este historicul moravurilor timpului seu, prophetul patriei salle, şi pictorul generelui uman. El excită tóte facultăţile sufletului

www.dacoromanica.ro

spre a medità assupra tutulor vicissitudinilor universului; descrie tóte felurile de passiuni şi de fapte, încântămêntul sau horrórea scenelor quellor mai disperate; pune unul după altul ómenii în turmentelə infernului în speranţa purgatoriului, în beatitudinea paradisului; îi observă în junețea lor, în bětrâneţe; îi facce pe fiă-quare a se purtà şi a operà după sexul sĕu, după etatea după religiunea sau professiunea sa; atât numai quŏ nu îi ia nici o dată în mase, îi representă cà nisce indivizi, conversă cu fiă-quare, studiă verbele lor şi se complace în amănunte.„ Vei aflà, scrie el către Can della Scallai originalul infernului meu pe pământul în quare locuim.

Om cu passiunile gigantesci quare află quŏ infernul nu erà pré mult pentru obiectele urrei salle şi paradisul pentru alle amorului sĕu; geniu potent que, tot de o dată creà şi o poesie şi o limbă, şi putea suppune fără a'i împuçinà puterea ardente a inspiraţiunii paţienţei şi subtilii analyse a unui grammaticu; poet, sapient, philosoph, artistu, theologu, politicu; fiinţă cu o indoită natură cà şi animalele fantastice alle visiunilor salle, trăind tot de o dată şi cu viaţa activă şi cu viaţa contemplativă, Dante nu è din aqueia pe quari 'i ar putea facce quine-va cunoscuţĭ prin óre-quare fapte şi prin óre quare date.

Erà născutu la Florenţa în annul 1265; şi que ne passă de aquest annu şi de aqueastă cetate? Au nu è din toţi timpii şi din tóte ţĕrrele? De voiţĭ ânsĕ a cunósce viaţa lui întrebaţi'l pe dĕnsulu. Fără a ve ascunde nimic vĕ va descoperì tot:

„Non gliel celai ma tutto gliele'apersi
(Infern. Canto X)

Vreţi să'i cunóscеţi genealogia? Ascultaţi în paradis spiri-

www.dacoromanica.ro

tul străbunului seu Cacciaguida "Aquella dela quare descindi şi quare de o sută şi mai bine de anni suie primul grad al Purgatoriului fù al meu filiu şi străbunul tĕu . . . „ (Aquel grad este unde se curăţă şi se iartă orgolliul, pĕcat commun dupŏ cum se pare in famillia Alighierilor). Dupŏ un tabel al datinelor şi moravurilor Florenţei din timpul sĕu, satiră quellei que îi succede, Spiritul continue : "la midlocul aquestui repaos, aquestei frumóse viete a cetăţenilor, aquestei concordie civice, aquestui dulce asil, Maria invocată în mari ţipete, ajută la nascerea mea şi în anticul vostru baptisteriu luaiu numele de chrestin şi de Cacciaguida. Moronti şi Elisco furŏ fraţii mei. Femeea mea îmi vine din vallea Padovei. Ei esci dator numele que porţi (Alighiri).„

Cacciaguida spune ânsĕ strenepotului sĕu cum el a fost în cruciată dupŏ imperatorul Conrad quare l'a armat da cavaler; cum luptându-se în contra Saracinilor, perdù viaţa si trecù dela martyriu la pacea cerescă.

Amorurile lui Dante sunt scrise în fiă-quare din operele salle, quŏci el este unul din aqueia que notĕ quâte amorul le inspiră.

Un che quando
Amêre spera, noto

Deschideţi *la Vita nuova*. Veţi vedé quŏ abià de noĕ anni, vedù pentru prima óră pe Beatrice, sau pe *Bice* Portinari cum o numesce el printr'o dulce prescurtare, que-va mai copillă de quât dênsul, cum purtà ea o rochie, roşu închis, a quăria croială şi ornament şedea atât de bine annişorilor ei, şi que violente impressiune facce assupra lui aqueastă prima intrevedere. Dupŏ noĕ anni apoi o mai vede revestită în alb şi însoţită

www.dacoromanica.ro

de doĕ femei mai mari de quât dênsa. Ea îşi întórce ochii către poet que sta la o parte interdis şi tremând, şi îl salută cu curtesie. Din momentul aquella, amorul lui devenì o poesie întrégă. Îi póte quine-va urmărì diversele circunstanţe din sonnet, în sonnet, din *canzone* în *canzone*. Celebrà una dupŏ alta perfecţiunea damei salle, frumoşii ei ochi, dulcele'i surrîs, graţiósa salutare, aquea salutare nobilĕ şi modestă quare ammuţesce ori-que limbă, şi facce a se lăsà în jos orique cătare audace, pe quând sufflarea'i suavă exalată din buzele ei semĕnà a dicce suffletului; suspină!

E par che dalla sua labbia si move
Un spirito suave pien d'amore
Che va dicendo all' annima: sospira.

Şi spre a'si facce chronica amorósă, Dante nu se servă cu limba sapienţilor de attunci, cu latina, in limba lui maternă in limba popolului (in romana) cântă sau mai bine *dice* quŏci nici la sapienţi nici la litteraţi se adressà mai adessea, ci la femei que n'au de quât intelligenţa amorului.

Dame, che' avete l'intellitto d'amore.

Intr'o dissertaţiune sapientĕ stăruesce a demonstrà quŏ dicĕtori(1) que rimă în limba vulgară (romană) suntu de aqueeaşi meserie cu poeţii que versifică în latina(2). Erà d'ajuns *rimele* talle, Dante, spre a probà aqueasta. Intr'aquestea, în aquel amor respectuos şi mut se ammestecà nu sciu quare terróre secretă que îl persecutà în visele salle. Dama sa i se părea pré perfectă pentru faça pămêntului. Nu putea să crédă quŏ a să

(1) Quellor que cântă, lăutarilor Români le dicu di cutare cântecu; proverbilor rimaţi Români le dicu *dicĕtóre*.

(2) Numai dumnélor erà pe atunci poeţi.

www.dacoromanica.ro

stea mult pe lumea aqueastă. O malatie în quare cadù Beatrice mai mărì tristele lui presimtimente; peste currênd căḑù şi el amalat, şi adducêndu'si a minte cu întristare şi venind assupra delabramentului sanĕtăţii salle, şi assupra puçinătăţii vieţei, îşi dice cu durere : "Fi-va óre neappĕrat quŏ şi aqueastă nobilĕ Beatrice a să móră într'o ḑi!„ Aqueastă cugetare îi resturnò atâta existinţa în quât i se deschiserŏ ochii, şi creierii începurŏ a se agità cà ai unui freneticu. "In aquest delir al imaginaţiunii melle mi se arătà, dice el, nisce feçe nu sciu alle quăror femei despletite que îmi dicea : tu vei murì si apoi altele si mai stranie si mai terribili la vedere îmi ḑicea tu esti mort; si cugetele melle retăcinduse din que în que ajunseiu a nu mai sci unde sunt, şi mi se părea quŏ vedeam ânçŏ femeile despletite quŏ plângea pe strade miraculasamente triste, şi sórele mi se părea quŏ se întunecà şi stellele de o culóre que pare quŏ le arătà quŏ plângu, şi pământul se cutremurà surdamente sub mine, si eu în turburarea şi spaima în quare me aflam din causa aquestor visiuni, îmi imaginam quŏ un amicu óre-quare venià să'mi ḑicà : Que tu nu scii, quŏ admirabila ta damă a lăsat lumea aqueastă ? Attunci începuiu a plânge dureros, si nu plângeam numai în imaginaţiune, ci plângeam cu ochii mei scăldaţi în lacryme reale. Apoi, mi se părea quŏ mĕ uitam la cer, şi vedeam o multitudine de angeli que se tot suià în sus avênd în aintea lor un nor cu totul şi cu totul alb, şi angelii mi se părea quŏ cântă gloriosamente, şi vorbele cântului lor erà aquestea : "*Hosana* în *exenelsis*„ şi nu altele. Attunci simţiu quŏ în fundul inimei o voce îmi ḑicea: Epré adeverat : a murit dama şi dómna nóstră! si d'o dată mi se părù quŏ şi vĕḑu corpul în

www.dacoromanica.ro

quare locuisse aquel nobil si beatissim sufflet; şi illusia que îmi arătà mórtă pe aqueastă damă fu aşà de potente în quât mi se părea quŏ femeiele îi accoperirŏ capul cu un vĕl alb. Şi quând veḑuiu quŏ se'mplinescu durerósele datorii que dupŏ datine se dau corpurilor trapasaţilor, mi se părea quŏ me întorcu în camera mea, şi de acolo quŏ caut la cer. Mişcarea mea attunci fu aşà de viie, în quât începuiu a dicce în adevĕr cu vocea mea adeverată; "o bellă almă, ferice de aquella que te vede!„

Aqueste ţipete si aqueste lacryme attrasserŏ lûngŏ patul meu femeilæ que preveghià şi quare attribuià aquel plâns la excesul malatiei.

Dante le spune visul fărŏ a pronunţà numele de Beatrice, şi din momentul aquesta se strecórà şi se încuibă în inima lui convicţia quŏ ea nu è destinată a mai petrecce mult assupra pămêntului. Aquest oracol funest nu întârḑiò a se împlinì, şi mortea Beatricei înterrupse *Canzonea* începută spre a cântà laudele ei!

Din momentul aquesta poesia nu'i mai è de quât suspine şi lacryme, poemile melancolice venirŏ una dupŏ alta cà passerile aquellea que fugu de iarnă şi străbat cerul în lungi "şiruri cântându'şi lai„, ḑice poetul :

E come, gru van cantando lor lai
Facendo in aer di se lunga riga.

Cu totul întregu durerii salle, daqua o căutătură compătimitóre cu durerile salle venind din partea vre unei femei îi producea o emoţiune farŏ voie şi fărŏ a sci cum, nu întârḑià în dată a'şi o împută, şi suvenirea Beatricii triumphà peste aquea dorinţă importună de vre un nou amor. In astfel de

www.dacoromanica.ro

mişcări adressà el la peregrini que se duccea la Roma qua să adóre santa faça a Domnului Nostru, sonnetul următor:

Deh! peregrini, che pensosi andate
Forse di cosa che non v'è presente
Venite voi di si lontana gente
Come alla vista voi ne dimostrate?

Che non piangete quândo voi passate
Per lo suo mezzo la città dolente
Come quelle persone che niente
Par ehe'ntendesser la sua gravitate?

Se voi restate, per voler udire
Certo lo core ne' sospir mi dice
Che lacrimando n'uscirete pui.

Ella ha perduta la sua Beatrice
E le parole eh'uom di lei può dire
Hanno virtù di far plangere altrui.

Deh! peregrini que pensosi ve duceţi
Póte la quelle que nu sunt de façă,
Veniţi voi dela nisce atât de departe ginţi
Cum dupŏ façă ne-o demonstraţi?

Que nu plângeţĭ quand voi treceţi
Prin miḑlocul ei cetatea dolente
De aquelle persóne pe quari nimica
Pare a 'nţellegge a ei gravitate?

Daqua voi staţi spre a voì s'auḑiţi;
De sicur inima 'n suspinuri îmi ḑice
Quŏ lăcrymând veţi esì d'acolo

Ea 'şi a perdut pe a sa Beatrice
Şi vorbele que ar' puté ḑicce despre dênsa
Au virtutea d'a facce p'altul să plângă.

www.dacoromanica.ro

După aquest sonnet vine altul întitulat Extase. Sonnetul aquesta şi vorbele que urmédă par'quŏ ar' anunţà Divina comedie aşu crede ênsuşi quŏ ideea Paradisului a fost concepută mai din ainte.

"După momentul aquésta, ḑice el, avuiu o miraculósă visiune în quare veḑuiu lucruri que mĕ făcurŏ a luà resoluţiunea de a nu mai vorbì nimic de aquéstă pré fericită pînŏ în momentul quând voiu puté vorbì de dênsa mai cu demnitate; şi qua să ajung acolo, studiaiu pe quât putuiu, pre cum ea o scie bine, în quât daqua place aquelluia prin quare venirŏ tóte qua să facă dura viaţa mea atâţia anni, speru a spunne de dênsa queea que nici o dată nu s'a ḑis d'altă femee„. Se scie d'ajuns cum 'şi a ţinut cuvêntul. Nu qu'a ţinut *nobilissimei salle dame*, cum o numesce el o rigurósă fidelitate, quŏci s'ar puté adduce drept probă ballada intitulată *Pargolleta.*

Io mi son pargoletta bella e nuova

(Este citată la articolul Balladei în al şéptelea libret al aquestei opere), precum primele doĕ canzoni alle convitului.

Aqueastă pargolettă să fi fost ea Gentucca de Luca que în *Purgatoriu*, poetul Buonagiuta, din aqueeaşi cetate promite lui Dante? "Quel dela Luca murmură în parte, şi între plângerile smulse prin sufferinţa que'i impunea justiţia divină, creḑuiu quŏ am distins numele de Gentucca. O sufflet, ḑicu que semeni atât de încântat de a te înţellege cu mine, fă cum să te audu şi qua vorba ta să ne alline pe amêndoi.—O femee este născută, que nu pórtă âncŏ bende, începù el, şi va fi bucuria vieţei salle, cu tótă împutarea que va luà despre aquesta în cetatea mea natale. Cată neappĕrat să ardici d'aquì

www.dacoromanica.ro

aqueasta predicțiune, pentru quŏ ênsuși errórea ta te-a făcut să audi nisce adevĕruri în murmurele melle.„

Mai este âncŏ un sonnet în quare el blestemă Bolonia și pe frumósa damă la quare a avut plăcere a se uità.

E posso dir che mai vidi Bolonia
E quella bella donna ch' io guardai

Ânsĕ quând aquest sonnet s'ar rapportà la o călĕtorie despre quare este vorba în *Vita Nuova*, Beatrice avea cuvênt d'a adressà amantului sĕu severa admonițiune que îl face să audă revĕdêndu'l în paradisul terrestru. Să uităm ânsĕ quŏ aquì è consciința poetului quare vorbesce prin gura ei, și quŏ cu quât împutările que'și le face el que amă sunt mai dure și amare cu atâta dreptul è mai mare la indulgența nóstră.

"Uite-te bine la mine, îi dice ea din înălțimea cerului sĕu symbolicu, sunt, uite-me, sunt eu ênsuși Beatrice. Cum dar ai consimțit, în fine, a te appropià de muntele aquesta? Nu sciai tu quŏ aquì Omul este fericit„.

Poetul își plécă ochii spre fôntâna que curge la piciorele salle; ci vĕdêndu-se într'ênsa 'și i întórce către verdele șeț; atâta rușinea îi încărcasse fruntea, și Beatrice imposantă cà o mater que îșî mustră filiul, îl face să simță sucul amar al asprei salle pietăți. Fărŏ a se mai îmmuià de dulcile cânturi alle santelor intiligințe que implorĕ a ei clemență nici de suspinele culpabilului amant, ramane nemișcată la drépta carrului mysticu, și începênd a'l facce să simță, cum dice el, tăișul vorbelor ei mai'nainte de a'l attinge cu punta, se adressă mai ântêiu la cortegiul sĕu angelicu, iar nu la dênsul, dicênd: "Voi quari în aqueastă dì eternă, unde nici nópte nici somn nu însémnă passii seculilor în drumul lor, fiă qua aquesta que

www.dacoromanica.ro

se plânge acolo jos să asculte cu attenţiune respunsul meu qua să pótă pedeapsa a'i fi egală cu errórea lui! Nu numai prin influenţa înaltelor sphere que dirige tótă semênţa şi tot evenimentul, dupŏ posiţiunea astrelor, ci âncŏ şi prin liberalitatea graţiilor divine, aqueastă plóie que cade din nori aşa de nalţi înquât n'ar puté ajunge vederea nóstră pînŏ la dênsii, aquesta fu ast fel în junéţea sa din natura'i, în quât ori-que bun învĕţu ar fi produs într'ênsul nisce prodigióse fructe; ânsĕ câmpul abandonat de cultură sau reu însemênţat devine cu atâta mai reu şi mai sĕlbaticu cu quât pemêntul dela început erà mai viguros! Pînŏ la un timp 'lam susţinut cu presenţa mea, şi junele melle căutaturi îl attrăgea dupŏ mine pe calle dréptă. Abià ânsĕ attinseiu pragul secundei melle stagiuni şi îmi schimbaiu viaţa, şi îndată aquesta îmi scăpŏ din vedere spre a se da la altele. Din momentul quând trecuiu din carne în spirit, quând frumuséţea şi virtutea mea crescurŏ, îi deveniiu mai puçin scumpă mai puçin agreabilĕ, şi pasii lui se întórserŏ spre drumuri amăgitóre, spre urmărirea aquellor false imagini alle bunului que nici o dată ţinu quâte promit. Nici una din inspiraţiunile prin quari, în vis sau altfel, m'am încercat a'l rechiemà întru sineşi nu mi a reuşit. Atâta de puçin le-a luat în consideraţiune pînŏ a căḑut aşà de jos în quat tot que ar fi putut a'l readduce la mântuire nu avea nici o putere assupra lui, afarŏ de aspectul perdutei ginţi. Pentru aqueasta visitaiu pragul morţilor şi lăcrymósele melle ruge furŏ remise aquelluia que l'a condus pînŏ aquì. Supremul decret al lui Dumneḑeu ar fi fost violat daqua s'ar fi putut trecce Lethe şi gustà din nutrimentul divin fărŏ să fi costat alt que va repentirii de quât quâte-va lacryme. Ḑi, ḑi, daqua aqueasta

www.dacoromanica.ro

este adevĕrat, continuò Beatrice adresânduse în fine la poet : se cuvine qua confessia ta să confirme tot que te accusă; respunde mai'nainte pînŏ a nu'ţi stinge suvenirile penibili de apele uitării.„

Şi el plin de fricĕ şi de confusiune pronunţiò un *da* atâtu de incet în quât qua să fiă audit cătà să fiă vĕdut; şi la aqueste întrebări una dupŏ alta:

"Quând dorinţele melle te vor adduce la amorul binelui suprem şi quine te-a abătut dela dênsul? Quare catene aflaşi tu que te făcurŏ a respinge speranţa d'a trecce mai nainte? Quari graţii sau quari carmeni se arătarŏ pe alte frunţi în quât să te schimbi aşa de currênd?„

El respunse plângênd.

"Quelle vedute şi de faţă din preună cu falsele lor plăceri întórserŏ paşii mei în dată que faţa ta mi se ascunse.„

Aqueastă umilĕ mărturire semĕnò quŏ îmblândì pe Beatrice.

"Cu tóte aquestea, dice ea, qua să porţi ruşinea errorilor talle şi qua să resisti mai bine pe viitor la cânturile Sirenelor, află aqueea que a putut a'ţi inspirà sepulctura mea. Nici natura nici arta nu'ţi vor offerì vre o dată atâta plăcere cà frumosul corp în quare eram închisă, şi quare acum nu è de quât pămênt. Daqua aqueastă plăcere supremă n'o avuşi la mórtea mea, quare object mortal putea să mai attragă dorinţa ta? Aqueastă primă încercare despre quelle amăgitóre se cuvenià a te înălţà pînŏ la mine quare nu le mai sémĕn. Se cuvenià óre a'ţi lassà arripele a se îngreuià spre a attinge loviturele unei *pargolette* sau alle altora din aqueste vanităţi que se usă asà de currênd! O june passerre se póte lăssà a fi

www.dacoromanica.ro

tentată de doĕ sau trei ori ; ânsŏ în ochii aquellora que îşi au tóte penele lor, laţurile şi cursele se întind in van.„

Dupŏ cum poetul 'şi a spus singur amorurile salle, vĕ va spune şi exilliul. Aquì iar spiritul lui Cacciaguida vorbesce.

"Dupĕ cum depărtata harmonie a organului ajunge la urechia nóstră, assemenea vine la vederea mea timpul que se prepară pentru tine. Assemenea lui Hippolyt constrîns a plecà din Athena de neîmpăcata şi perfida sa vitrigă, assemenea ai să pleci din Florenţa. Causa este şi resolută şi se tramă dejà, şi vei vedé peste currênd despre que se occupă, acolo unde în tóte ḑillele se trafică cu alle lui Christu. Strigarea blestemului, dupŏ datine va urmà dupŏ offensă; ânsĕ vendicta va marturì despre adĕver que o dispende. Tu vei lăsà tot que am mai scump. Aquì este prima săgéttă repeḑită din arcul exilliului. Vei atlà queea que coprinde în sine sarea şi păinea altuia şi quât este de aspră cărrarea de a suì şi descinde scara străinului şi queea que va appĕsà mai mult peste umerii tĕi va fi soçia reutacioasă şi imbecilĕ cu quare vei cădé în abys. Ea se arăta ingrată, nebună şi impie. Puçin ânsĕ şi ea, iar nu tu va avé rusinea pe frunte attacările ênsuşi vor învederà stupiditatea lor.„

Dupŏ que a auḑit predicţiunea despre splendida hospitalitate que i se va accordà de Albert dela Scala, şi laudele lui Can quel mare, protector fiitor al fracţiunii gibeline, quŏci proscrisul recunoscător nu îşi uită pe făcĕtorii sĕi de bine, poetul se adresă resitênd la strabunul sĕu, *ca unul que quere consiliu la o persónă que îşi are vederea şi intenţiunile drepte şi quare ne voiesce binele.*

www.dacoromanica.ro

"Vedu bine, părintele meu, quât timpul alérgă înaintea mea spre a mĕ lovì cu una din loviturăle sallæ quæ sunt cu atâta mai grellæ cu quât se abandonă quine-va mai mult. De aqueea este bine a mĕ urmà cu prevederea, qua daqua îmi vor răpì asylul que îmi este mai scump, să nu perdu pe quællæ laltæ din causa versurilor melle! Acolo jos în lumea sufferinţelor fără căpătêiu, apoi suind muntele (Purgatoriului) d'al quărui creştet ochii damæi mællæ mĕ ajutarŏ d'a scăpà, apoi în fine străbătênd cerul din lumină în lumină, aflaiu atâtea que, de le-aşu spunne, mulţi ómeni le-ar aflà un gust fórte acru, şi daqua nu sunt de quât un timid amic al verului, mĕ tem să nu trăiescu între aqueia que vor numì timpul aquesta *anticu*.

Lumina unde surridea theausarul meu respunse.

"Consciinţa întunecată de vanitate sau de turpitudine, 'ţi ar' puté aflà limbagiul pré aspru; cu tóte aquestea, depărtédă oriqque minciune, descoperă'ţi visiunea întrégă, şi lassă să se scarpine acolo unde e rôia.

E lascita pur grattar dov' è la rogna.

Daqua amaritudinea vorbei desplace gustului, se va aflà un nutriment fortificante quând va fi mistuită. Clamórea ta va facce cà vêntul que bate mai tare quelle mai înalte cime, şi au nu è acolo óre-quare sujet d'onóre? Pentru que nu'ţi au aţîţat pe aqueastă spheră atât assupra munţilor quât şi în vălli de quât suffletele *notate*, de renumire? au nu pentru quŏ mintea aquelluia que ascultă nu pune credinţă nici la exemplele a quăror sorginte este necunoscută nici la vorbælæ quæ nu se producu la lumina mare?"

Aşa omul se face cunoscutu întru tóte; dupŏ cum îşi

*

www.dacoromanica.ro

descopere errorilæ sau neputinţælæ, assemenea îşi dă pe faţă şi virtutea quând îşi recunósce dreptul într'aqueasta, şi tot assemenea îşi însémnă cuteţétor locul cuvenit geniului séu, între poeţii que amă; cà:

"Homeru, poet suveran
Poeta sovrano

satirul Horaţiu, Ovidu, Lucan, şi mai vârtos Virgiliu, aquel maestru al cânturilor sublime que mai presus de toţi queia lalţi svólă cà o aquillă.

Quel signor dell' altissirmo canto
Che sovra gli altri com' aquila vola

mĕ admisserŏ, ḑice el în chorul lor; de şi fuiu al şéselea in aqueastă illustra adunanţă.

Si ch'io fui sesto tra cotanto senno.

Şi la aqueastă manifestare francă, de vĕ va venì în sine a criticà orgolliul nativ al poetului, nu credeţi quŏ aqueastă critică v'a venit mai nainte de a lui proprie; el este tot de odată şi pictorul şi judele séu. Quând, în purgatoriu trece din colo de gradul unde se curăţă orgolliul la aquella unde sunt pedepsiţi invidioşii, el cugetă, quŏ daqua se împărtăşesce de suppliciul aquestora, nu'i va fi de quât pentru puçin, quŏci defectele sau pĕcatele que i s'ar puté attribuì din partea invidiei, îi sunt pré puçine; ci sufletul i se înspăimântă de mai 'nainte de turmentele din gradul que lăsasse mai jos, şi dejà crede quŏ simte pe ummerii séi o greutate sub quare gemu superbii:

Tropa è più la paura ond' è sospesa
L'anima mia, del tormento di sotto,
Che gia lo'ncareo di lagiù mi pesa

www.dacoromanica.ro

Nu în van a luat dela unul din quei que sunt nisce morți obscuri după que au fost o dată nisce vii celebri, aqueastă frumósă lecțiune assupra fragilității gloriei umane que atât de puçin è în flóre quând nu è aprópe de evurile barbare "gloria lumii nu è de quât o sufflare a vêntului quare quând vine de iqui, quând de colo, și'și schimbă numele pentru quŏ își schimbă partea din quare bate. Que nume vei avé tu mai mult daqua carnea ta nu te lasă de quât invechită, cà si quând ai fi murit îngânând âncŏ nisce vorbe alle copillăriei, acum o mie de anni mai 'nainte? Renumirea ta este culórea herbei que vine și trece, și aquella ênsuși o descolorâ quare o face a răsĕrì din aspru sîn al pămêntului.„

La vostra nominanza è la color d'erba
Che viene e va, e quei la discolora
Per cui ell' esce della terra acerba
(Purg. 6)

"Aqueasta, respunde poetul, îmi adduce în inimă o salutariă humilitate, și'mi deséchă îngônfarea orgolliului. Cum aquest om atât de limpede vĕdĕtor, atât de sever cu sine nu ar fi vĕdut defectele amicilor sĕi, protectorilor sĕi sau alle ómenilor din partitul sĕu? Judecênd cà Dumnedeu binele și rĕul, după que a semnalat și pedepsit greșalæ, remâne cu aqueeași affecțiune către culpabil, vede rĕu retăcirile, nu ânsĕ și pe retăciți.

Vedeți'l întêmpinând pe vechiul sĕu preceptor Brunetto Latini în midlocul flacărelor que îi pedepsesce vițiurile, cu respectu plin de tinerețe îi vorbesce și îl ascultă.

"Tu în adevĕr esci aici messire Brunetto? și necutedênd a descinde lûngŏ dênsul în vallea înflăcărată, passă d'a lun-

www.dacoromanica.ro

gul marginii înălţate încovoiat într'o attitudine respectuósă spre a ascultà pe vechiul său maestru, şi după que îi aude gloriosele'i prediţiuni,

"Oh! îi dice, de s'ar fi putut exaudì rugele melle, n'ai fi fost âncŏ depărtat de umana natură; quŏci âncŏ îmi è typărită în minte buna, scumpa şi paterna imagine, que acum mĕ attristă, attunci quând, în lume, mĕ instruiai oră cu oră, cum omul se immortalisă; şi voiescu, quât voiu trăì qua limba mea să'ţi exprime recunoscinţa.,

Daqua Dante în rigurósa lui equitate nu póte ascunde viţiurile quellor que îi sunt scumpi, se póte judicà daqua póte să cruţe pe inimicii săi. Viţiurile vanilor şi alle curţii Romei sunt mai vîrtosu obiectul fulminantælor sallæ apostrophæ, şi acolo quât şi în invocaţiunile salle către imperator se descopere fugosul gibelin; ânsĕ limbagiul que pune în gura lui sân Petru are atâta autoritate şi nobile indignaţiune, în quâtu s'aru crede quŏ vorbesce Apostolul ênsusi.

"Nu, mirésa lui Isus-Christu nu s'a rescumpĕrat cu sângele meu, cu al lui Lin şi Clet qua să fiă vêndută cu preţul aurului! Nu, cugetul nostru n'a fost nici de cum qua o parte a popolului chrestin să stea d'a dreapta successorilor nostri şi quea laltă parte la stânga, nici qua chieelæ que'mi furŏ încredinţatæ să ajungă a semnalà stindardele purtate în lupte în contra baptesaţilor, nici qua figura mea să fiă pusă în semn de sigiliu la privilege vêndute şi mincinóse que adesea mĕ face a rusí de ruşine şi de mînie! Sub nisce vestminte de păstori nu se mai vĕdu pe acolo de quât nisce lupi rapaci, în tóte păstoriæle vóstræ. O resbunare a

www.dacoromanica.ro

lui Dumneḑeu pentru que mai dormi.... şi tu, fiul meu, pe quare greutatea ta mortale te face să mai caḑi din nuou şi peste currênd acolo deschideţĭ gura şi nu ascunde queea que eu n'am ascuns.„

Se întrébă quine-va adesea, cum Dante que a pus în poema sa numele tutulor que a amat, admirat sau urrît, n'a avut nici o vorbă pentru femeea sa sau copii sĕi? Să fiă duṕŏ cum ḑicu unii, quŏ Gemma Donati pe quare o luasse de soçie, nu 'la făcut fericit? să fiă quŏ prin aquest fel de demnitate discretă que ne reţine de a punne pe scenă fiinţele que ne atting de apprópe? Nu ar fi óre mai alles, quŏ, cà mulţi ómeni mari el se occupă mai puçin de quei que erà pe lângŏ dênsul assemenea damnaţilor din *Infernul* sĕu, que vede limpede quelle mai depărtate, şi nu sciu nimicu despre quelle que le stau façă? Spre ajutoru l aquestei conjecture vine passagiul următor dintr'o scrisóre a lui Petrarca:

El (Dante) fŭ exilat cu tatăl meu quare se suppusse disgraţiei salle, şi se consacrò cu totul în alle copiilor sĕi; quel al alt din contra resistò, şi preoccupat unicamente de glorie, pusse la o parte tóte quelle lalte qua să 'şi urmeḑe callea în quare intrassə. În limba Italiană qua şi în quea română se ḑice mai cu putere exprimându-se : *Tutto il resto dopo le spalle*, *gittato*. Se póte dar înţellege quŏ Dante n'ar fi putut vorbì nimic de femeia sa, fărŏ a conchide quineva în contra ei şi în contra sa tot de o dată. Ca femee, a putut să aibă şi ea neajunsurile salle, a le lăudà ar fi fost nedrept şi nedemn, a le divulgà duṕŏ cum divulgă pe alle salle proprie şi alle amicilor sĕi în principiul sĕu de nepăr-

www.dacoromanica.ro

tinire şi equitate, ar' fi fost şi mai nedemnu de părintele aquellora'şi copii; a cătat să tacă, şi mai vîrtos quând se vede quŏ a trăitu fórte bine cu dênsa, dupĕ cum o probă şése copii al quăror ea l'a făcutu pater în ḑece anni fărŏ qua ea să aibă vre unu locu în lumea cugetului sĕu. Oamenii de trampa lui Dante sunt fórte rar ómeni de famillie: facili în relaţiunile din tótæ ḑillælæ şi orælæ, pentru quŏ pacea corpului è necessarie mişcărilor cugetării, indifferinţi la necessităţile de tótă ḑioa, pentru quŏ nu trăiesc numai cu pâine, nu simt nici o greutate spre a se mulţumì pe quât interessul lor principal nu este în joc, în dată que este vorba despre opera lor sau despre gloria lor, tóte quelle lalte sunt aruncate dupŏ spate, şi quelle din tótæ ḑillælæ dispar în aintea quellor din toţi timpii.

Dupŏ cum am ḑis'o spre a cunósce pe Dante, cată să ne adresăm la Dante. El este commentatorul sĕu propriu şi biographul sĕu; consultând quine-va *Tractatul de eloquenţa vulgară* află prin quâte studiuri profunde şi prin quâte sapiente şi consciinţióse elaborări s'a format aqueastă limbă de bronz quare topită la flacăra geniului, ia dela cugetare o întipărire fidelă şi nedestructibilă. Însă eu nu voiu a facce cunoscute aquì nici meritele scriitorului, nici caracterulu stylului sĕu; studiurile que am făcut despre aqueasta nu'şi póte află locul aquì, fiind mărginit în quâte va pagini. In loc d'a analysà cartea, am preferit a arătà pe Omul, a arătà dupŏ dênsul nascerea lui, amorurile lui, disgraţiile lui, orgolliul lui cà poet, recunoscinţa lui cà discepol, severitatea lui cà moralist.

Remâne a'l judicà cà politcu, şi ca cetăţean; născut din-

www.dacoromanica.ro

tr'o famillie guelfă, remâne în rangurile partitului aquesta pînŏ în ḑioa quând nisce nuoe fracţiuni desbină Florenţa; atunci în miḑlocul aquellor sfîşieri nu mai vĕḑù póte pace de quât în unirea territoriului întregu al Italiei sub o putere unică quare o va mântuì de atâtea mici tyrannie que o împilà atâta şi nu tindeà de quât spre propriæle ei desbinări. Fărŏ a alergà la curtea *Monarchiæi* în quare elu probă, dupŏ cum se ḑicea p'attunci, prin A şi prin B, quŏ autoritatea imperatorului nu vine de quât dela Dumneḑeu iar nu dela puterea Papii, se póte vedé, prin appellul que facce către imperator în vechementa sa imprecaţiune în contra guerrelor intestine que sfîşie Italia, queea que el aşteptà dela puterea imperiale.

"A! stirpe quare se cuvenià să fii suppusă la frêu şi să laşi pe Cesar a te conducce, daqua auḑiai bine quea que Dumneḑeu 'ţi a commandat; şi tu Albert d'Austria, que abandoni pe aqueea quare a devenit nesuppusă şi sĕlbatică, quând ai puté să încalleci arcionii, caddă judicata lui Dumneḑeu assupra sângelui tĕu şi fiă atât de straniă şi atât însemnătóre în quât successorul tĕu să tremure de fricĕ, quŏci tatăl tĕu şi tu aţi lăsat prin cupiditate a se despuià grădina imperiului! Vino să veḑi quellæ mai nobile familliæ, omule nepĕsător, aquestea persecutate, aquellea dejà prepuse, vin' să te informi despre modul prin quare domnii guvernă, şi vei vedé que securitate domnesce la Santafior; vino să'ţi veḑi Roma que se plânge vĕduvă şi singură, şi ḑioa şi nóptea ţipă: Cesarul meu, pentru que mĕ delaşi tu? Vino să veḑi între popol cum se amă între sine, şi daqua nici o pietate

www.dacoromanica.ro

pentru noi nu te va mişcà, fiă qua în ruşinea ta să se întórcă renumirea ta!„

S'a discutat în delung spre a scì daqua Dante amà sau nu ţérra sa; ânsĕ amorul aquesta străbate în imprecaţiunile salle; se simte quŏ imaginea cetăţii sallæ natali este tot d'auna în aintea ochilor lui, şi quŏ cugetările lui se întorcu tot d'auna spre dênsa. Daqua se irrită este pentru quŏ o voià fericită, quând o vede culpabile. "O miserabilĕ patrie! strigă el în *Convito*, que pietate mĕ appucă de tine de quâte ori scriu quâte-quevà que se reduce la guvernul civil.„ Şi airea într'o canzone intitulată *Montanina:* "O cântecul meu muntean, te duci; póte quŏ vei vedea Florenţa, pământul meu natal, quare vidu de amor şi lipsit de pietate mĕ asvîrle afarŏ din murii sĕi. Daqua vei ajunge a intrà, dute ḑicênd: De aquì înainte Domnul meu nu mai póte a'ţi dà resbel. Acolo de unde viu, o catenă îl légă, aşà în quât daqua cruḑimea ta ar' ajunge a se îmmuià, el nu va mai avé libertatea de a revenì la tine.„ In adevĕr, asta nu è limbagiul unui om que nu'şi amă patria. Pretutindeni aquellaşi simtiment se reaflă, şi daqua poetul speră în gloria sa este spre a reintrà în Florenţa cu aquea nobilă aureolă, şi daqua viséḑă la capella de lauri este quŏ speră a o luà depe baptisteriul pe quare a luat şi baptesma,

Ritornerò poeta ed in sul fonte
Del mio battisterio prendero'l capello.

Şi quând mórtea imperatorului Henric ruinò tóte speranţele lui politice, quând neavut şi isolat se încércă a reconquistà un loc que i se denégă, realţându'şi poesiælæ printr'un commentariu, quŏci se pussesse la început mai jos depe

www.dacoromanica.ro

quât o voià adevĕrul, lumea îl prinsesse dupŏ vorbă, quâ ţinù aquest travalliu incomplect, tot la Florenţa şi attunci se întorcu ochii sĕi şi cugetărilæ sallæ; acolo voià, daqua nu a trăì, quel puçin a murì. "Ah fiă qua dispensatorul universului să facă qua cuvêntul que póte a mĕ scusà să nu fi existat nici o dată, qua alţii să fi fost greşit în contra mea şi qua eu să nu fi fost sufferit pe nedreptate pedépsa exiliului şi a miseriei! Quŏci dupŏ buna plăcere a cetăţenilor magneficei şi valorósei filie a Romei, Florenţa, fuiu aruncat din dulcele ei sîn, pe quare am născut, fuiu nutrit pînŏ la quea mai frumósă etate a vieţei melle, şi în quare în pace cu dênşa, dorescu din tótă inima mea sa mĕ ducu a 'mi repaosà suffletul faticat şi împlinì timpul que mi l'a dat. Peregrind şi mài mendicând mai în tóte părţile unde aqueastă limbă este respândită, am âm'blat arătând cu totul fărŏ voiea mea plaga quare 'mi a făcut fortuna, plagă que prè adesea se impută quellui vulnerat. Am fost în adevĕru un martyr fărŏ vele şi fărŏ kîrmă împins către porturi, grote şi ţermuri diverse de aquel vênt uscător que suflă durerósa sărăcie. Mĕ arătaiu la ochii unui mare numĕr quare póte din causa óre-quării renumiri me vissasserŏ subt o altă formă. In presenţa lor persóna mea fu avilită; şi âncŏ şi mai mult spesæle mellæ quællæ făcutæ cum şi quællæ quæ erà de făcut înjositæ mai jos de quât valórea lor.... De unde urméḑă quŏ arătându-mĕ mai la toţi Italienii, arătându-mĕ mai micu de quât ar' fi querut'o adevĕrul nu numai înaintea quărora renumirea mea ajunsesse dejà, ci şi înaintea aquellora que luà parte la quelle que mĕ attingea, mi se cuvine a dà printr'un styl mai înălţat o mai multă importanţă a-

www.dacoromanica.ro

questæi operæ qua să'şi pótă dà o mai mare autoritate, şi qua aqueastă scusă să fiă de ajuns spre a dà o mai mare greutate commentariului meu.„

Nu credeţi cu tóte aquestea quŏ spre a scăpà la tóte rellele exilului, spre a reintrà în aquea bellă Florenţă, consimte el a'şi înconvoià trufia, şi a se recunósce de culpabil.

Vedeţi scrisórea que scrie către religiosul quare îi transmissesse condiţiunile dupŏ quari avé să fiă şters din lista exilaţilor : Pentru aqueasta cătà mai întêiu a se supunne la o amendă şi la o ceremonie religiósă, o speçie de spĕlare quare nu se făceà de quât numai cu quei criminali şi quare prin urmare erà reputată cà infamantă.

Dante respunde. (Aqueastă scrisóre, fiind scrisă în limba latină, mĕ servu de frumósa traducţiune que a dat D. Fauriet în articolul sĕu despre Dante, despre quare nimeni nu va cuteḍà a mai vorbì quând îşi va publicà el elaborările sallæ assupra aquestui sujet).

"Am riceput scrisorile Dumitalle cu respect şi affecţiunea que merită, şi am recunoscut cu mulţumire tot interesul que iei pentru rechiemarea mea în patrie şi cu atât mai mult am fost attins pînŏ la inimă, cu quât este mai rar exilaţilor d'a avé amici. In quât despre coprinsul aquestor scrisori, voiu respunde cu totul alt-fel póte dupŏ cum o doresce deboleţa unor persóne. Te conjur ânsĕ călduros să nu'mi judici respunsul mai nainte de a'l examinà bine.

Sunt informat prin scrisorilæ communului nostru nepot şi allæ altor amici mai mulţi quŏ în puterea unæi ordonanţæ de currênd a guvernului florentin, relativæ la iertarea exilaţilor, pot, dupŏ que voiu respunde o summă óre-quare de ar-

www.dacoromanica.ro

gint, și voiu trecce prin ceremonia offrandei, să intru îndată în Florența.

Sunt, părintele meu, doŭ lucruri ridicule și fórte puçinu înțellepte, voiu să ḑicu, din partea aquellora que mi-le au querut; pentru quŏ scrisorile din partea Domniæi tallæ, concepute cu mai mare cuvenință și înțellepciune, nu coprind nimicu de assemenea.

Este generos, spunne'mi, să fiu rechiemat în patria mea cu assemenea condițiuni dupŏ un exiliu de trei lustri apprópe? Aqueasta a meritat innocența mea cunoscută la toți? Aquea sta s'a cuvenit la atâtea veghieri și labori consacratæ la studiu?

Ah! departe de un om, familliarisat cu philosophia! stupida umilitate de inimă que 'l ar' ducce a sufferì, că un învins, ceremonia offrandei, dupŏ cum a făcut'o un óre-care pretins înțelleptu, dupŏ cum au făcut'o atâția miserabili. Departe de omul deprins a predică dreptatea, și pe quare 'l au despoiat, basseța de a'și adduce argintul sĕu la aqueia quari 'l au nedreptățit, tratându'i de făcĕtori de bine! Nu, părinte, nu este aqueasta pentru mine callea de a reintrà în patria mea.

Daqua ai descoperit, sau daqua altul mai în urmă va descoperì alta în quare să'mi pot conservà intactă onórea și renumele, attunci nu voiu întârḑià a întrà într'ênsa cu mari pasuri. Iar daqua, spre a reintrà în Florența, nu mai este alt drum de quât aquesta que mi s'a deschis, attunci nu mĕ mai întorcu în Florența.

Si que! au nu pot pretutindeni contêmplà sórele, astrele? Au nu pot pretutindeni mĕ dà la dulcea cercetare a adevĕ-

www.dacoromanica.ro

rului? Am nevoie pentru aqueasta a mĕ ducce să'mi perd reputaţiunea şi să mĕ umilescu pînŏ acolo în cetatea Florenţæi? Nu în adevĕr.„

In adevĕr, nobilul exilat nu'şi mai vedù dulcea patrie; murì la Ravena lûngŏ Guido-Novello quare îi dedesse asyl în curtea sa, şi quare îl îngropò cu onóre în *vestmênt* de *poet*, dice chronica. Turburările civili nu lăsarŏ lui Guido timpul de a înălţà un mormênt poetului. Mult mai târdiu Bernard Bembo, tatăl faimosului cardinal, se încărcò cu aqueasta. Se citesce assupra aquestui mormênt un epitaph latin attribuit ênsuşi lui Dante, din quare nu voiu cità dequât un singur vers que se convenià a fi de ajuns.

HIC CLAUDOR DANTES PATRIIS EXTORRISAB ORIS.

Amable Tastu.

Ancŏ din annul 1842 am încercat a studià viaţa lui Dante şi a o facce cunoscută Românilor. De quâte ori am luat péna în mână, şi cum scriam o pagine doĕ, vedeam quŏ îmi scriam viaţa mea proprie; midlocul în quare m'am născut şi am trăit, mai aquellea şi evenimente, aquelleaşi applecări şi tendinţe, aquelleaşi aventuri alle inimæi ş'alle suffletului, aquelleaşi împregiurări sociali, politice şi litterariæ, aquelleaşi simtiment, poetice şi religióse.

Litteratura şi poesia gréca îmi făcusserŏ educaţiunea, mĕ iniţiasserŏ în mysterele bunului, frumosului şi sublimului anticu, şi mĕ desdemnam mĕ întristam pînŏ la durere, quând nu puteam descoperì, vedé unde-va quŏ şì credinţele părinţilor mei, Religia Omului-Ḍeu, cu Verginea lui Mater să'şi fi putut aflà un cantător cà Homeru, Eschylu şi Pindar.

www.dacoromanica.ro

Psalmii lui David mĕ făcea să vedu un geniu cu atât mai 'nalt de quât al lui Pindar, cu quât Iehovà erà mai presus şi mai potent de quât Jupiter. Mĕ rodea ânsĕ în inimă ideea quŏ David nu erà Român, nu a fost quel puţin chreştin, nu erà gloria Naţiunii mællæ credinţælor părinţilor mei.

Quând începuiu a cunósce şi a simţi defectele ómenilor, applecările multora spre rĕu, spre fraudă, şi împillare, atâtea neputinţæ şi defecte commune que Ecclesia le condamnă numindule pĕcate, şi pe quare societatea le iartă, le încuviinţédă şi le şi înţóllă cu demnităţi; nimicu nu mĕ consolà despre desdemnul quŏ ómenii nu îşi iau dupŏ faptelæ lor, şi quŏ unii aşternu şi alţii dormu, unii sémenă şi alţii cullegu, nimicu nu'mi da curagiul de a urmà callea Bunului que duce la Frumos quare la rôndul seu înalţă la sublim; cà un manuscris que îl citea adesea nisce păstori din pregiurul satului Gîrbovii din judeţul Ialomiţi.

Aquesti păstori posedea în stâna lor, pe lângŏ Alexandrie Argir, Esopie, Zodii la quare citià despre sórta junilor şi fetelor, şi din cărţi morale şi religióse que se aflà în limba romană, cà Flórea Darurilor, Pórta pocăinţei, iar din tóte îmi făcea cu atâta mai multu mulţumire pe quât îmi apprindea juna imaginaţiune, Pogorîrea Maicæi Domnului la Iadu, Legendă vechie şi tradiţionalĕ popolilor chrestini din Orient. Acolo vedeam pedépsa rĕilor şi recompensa bunilor dupŏ dreptate. Acolo vedeam chinurile avarilor, frauduloşilor, a tot que trafică cu corpurile şi cu suffletele ómenilor, a tot que corrupe şi depravă innocenţa; *chinu,* pedepsele *Cârciumarilor*, qua să mĕ exprimu cu limba primitivă a aquellæi scrieri, a tutulor

www.dacoromanica.ro

prostituitórælor şi prostituatælor, a tutulor que prœcupeţiă şi cărciumăreă şi quelle umane şi quelle divine.

Eram satisfăcut la aquelle tabelle şì descripţiuni, şì pe quât me bucuram la pedépsa quellor rĕi cu atâta mi se ungea inima şi simţiam o beatitudine mai 'naltă de quât bucuria, quând eram mişcat de simtimentul que se desteptă în mine la misericordia Maicæi lui Dumneḑeu que cu lacrămæ se rugà Fiiului sĕu pentru iertarea aquellor păcĕtoşi. Vedeam vergini martyræ cà Ecaterina, filiile Sophiæi, Agape, Credinţa şi Speranţa, şi se născea un amor divin în suffletul meu cum intraiu în annii adolescenţei. La etate de doispreḑece anni suffletul meu erà deja măritat cu nisce ideale que întrecea la frumuseţe pe pré frumósa Helena.

In tóte ânsĕ simţiam o durere mare, quŏ nu auḑiam şì o limbă correctă şì harmonică cà în limba lui Homer şì Pindar. De quâte ori suspinând ardicam ochii la cer şì ḑiceam în mine să nu m'auḑă nimeni : "Dómne! ah Dómne! quând a să pot eu scrie unele cà aquestea într'o limbă quare plăcêndu'mi să ḑicu quŏ este a mea, a părinţilor mei!„

De multæ ori mĕ supraprindea ai casei, şi rîdea de mine quŏ vorbescu singur cu duşii dupĕ lume.

Nu mĕ mai întind a vorbì de annii juneţeloru mællæ, şi pînŏ la annul 1832. Quând publicaiu Lamartinianælæ, şi dupŏ aquestea quând publicaiu parallelismul, în quare se vede quŏ cunoscênd deja limba italiană, făcussem cunoscinţă şi cu Dante, şi nu se putea să nu cunoscu şì pe Panegyristul seu Byron în scrierea întitulată *Prophetiælæ lui Dante.*

Cu aqueastă occasiune vruiu a facce biographia lui Dante, şi vĕḑuiu quŏ nu faceam de quât pe a mea, cu Guelfii şì Gibe-

www.dacoromanica.ro

linii mei de pe attunci, nu cutedaiu să scriu mai nainte cà autor şi solidar de scrisele melle, de témă să nu mĕ ia în rîs străinii mai cu drept cuvênt şi cu mai mare rĕutate de quât ai mei.

Luaiu şì făcuiu o traducţiune, nu'mi mai adducu aminte de la quare autor (mi se pare dela Sismon Sismondi) şi trecuiu răpede peste evenimentele vieţæi lui que semĕnà cu alle vieţæi mellæ, lăssând a vorbì alţii de Dante, iar nu eu.

Tot que voiu reproducce din aquea scriere (1), este quâte acolo ḑicu eu mai mult de quât alţi despre Divina Commedie şì despre limba ei, adicŏ despre opera lui Dante.

Mai nainte ânsĕ de a reproducce queea que ḑiceam attunci despre scrisele lui Dante, voiu communicà queea que simţiiu quând me determinaiu a publicà aquì la locul sĕu chronologia Infernul din Divina Commedie spre a'mi complectà cursul de Poesie *generale*.

Nu se putea într'un curs de poesie, communicând opera, să nu vorbescu de operator, şi'mi adduseiu aminte quŏ am fost publicat queva în annul 1842 în Currierul de Ambe-Sexe cu occasiunea publicării Prophetiælor lui Dante de Lord-Byron.

Qua să nu mai scriu din nuou vruiu a reproducce aquea biographie. O citiiu şi o aflaiu incomplectă din punctul meu de vedere, şi îmi ḑisseiu : "Aşà de puçin cunosceam eu attunci pe Dante în maturitatea mea!„ şi începuiu a scrie din nuou. Vĕḑênd ânsĕ quŏ fărŏ a voì îmi scriu biographia mea proprie, îmi ḑisseiu; que vor ḑicce ómenii acum daqua în annul 1862, scriind quâte-va versuri la serbătórea lui Schiller, quărui nu'i sémăn nici cu stirpea nici cu generele scrisului şi materiælor tractatæ se afflarŏ mulţi a ḑicce, quŏ descriind pe

(1) Veḑi Currierul de Ambe-Sexe, periodul IV.

www.dacoromanica.ro

Schiller, am vrut să mĕ descriu pe mine? que vor ḑicce de Biographia lui Dante que dau astădi. Făcuiu să dispară elaborarea mea şi lăssaiu să vorbéscă D. Amable Tastu, qua să nu fiu eu solidar întru nimicu.

Eattŏ ânsĕ que voiu să mai adaogu pe lûngŏ Historie, o părere a mea proprie, judecênd dupŏ alle mᵉlle proprie.

Am arătat quŏ la etatea de doi-spre-ḑece anni, suffletul meu erà quel mai fericit mire măritat în tótă beatitutea cu un ideal format dupŏ verginile martyre que îmi încântaserŏ copillăria. In tótă viaţa am căutat aquel ideal, pe quare de nu 'l-ar fi numit Dante, 'l aşu fi numit eu, nu *Beatrice*, cì *Beatissimă*, şi ne aflându'l am remas fidel pînŏ astădi aquellui prim şi ideal amor. Am adorat şi ador tóte suffletele vergini, şi n'am querut dela objectele melle de adoraţiune de quât suffletul şí numai suffletul lor; aşà cum suffletul meu este una cu al genitricæi mellæ quare 'şi 'la dat Domnului la etate de 32 de anni pe braçul meu quel stângu quând cu quel drept îi adăpam buzælæ'i ardenţi, şì eloquenţii ei ochi mĕ bine cuventà lăcrămând; Aşà suffletul meu è una, cu al filiælor mællæ Helena, şi Maria, prima mĕ abandonò la etate de noĕ anni, şi ne sciind que este mórtea, îmi ḑisse: "Tată s'a stricat Helena vóstră (făcênd allusiune la păpuşe); să faceţi alta.„ Şì adoilea cà mireasă que trecea în braçele lui Christu, la ora despărţirii din alle melle, îmi ḑisse: "Nu uitu, tată queea que 'mi ai ḑis o dată quŏ quine adaoge cunoscinţă adaoge durere. Ferice de copii que se despart din lumea aqueasta, cà orphani fărŏ să fi cunoscut părinţi! Tare mĕ dóre quŏ vĕ lasu.„

Eatŏ allæ mellæ Beatissimæ şì aşà cred quŏ a fost şi a lui Dante, un ideal compus din tot que a adorat pe lume, şì daqua

www.dacoromanica.ro

aquest ideal n'ar fi fost personificat de Dante în Beatrice, 'l aşu fi creatu eu şi 'l aşu fi pus în chorul angelilor condus nu de Virgiliu prin regiunea infernului, ci de Maica Domnului.

Pentru Virgiliu la loculu sĕu, îmi reservu a'l luà nu de căllĕuḍă, ci a 'l conducce eu la porţælæ secolului XX, spre a'şi vedé descindenţii quăror le am dat o limbă şi consciinţa de sine şi de 'nalta lor missiune.

Eattŏ que mai ḍiceam, şi queea que credu quŏ este necessariu a repetì aquì despre Divina Comedie, despre limba şi versificaţiunea ei.

"Limba popolului roman atât în Italia quât şi în ţerrælæ unde Roma îşi întinsese domnia şi coloniælæ sallæ, precum în Gallia, Portogalia, Spania şi Dacia, era un gerg (jargon) neregulat mai mult şì mai puçin de element latin. Toţi scriitorii din secolii din naintea lui Dante scriau limba latină mai mult sau mai puçin curată. Trubadurii numai cântà heroii şi amorul în gergul popular respectiv. La curtea regilor Siciliæi începù aquea glosărie a Italiei a se suppune la óre quare regulæ şì devenì un dialect mai presus de tóte dialectele Italiæi, quare se numì *Lingua cortegiana* şi quare se adoptò în general în tótă Toscana, şi se făcù populară. Mai 'nainte de capĕtul secolului al trei-spre-ḍecelea mai mulţi poeţi şi prosatori începurŏ a scrie în aquest dialect curtesan que annunţià aurora a unæi limbæ al quării creator fù Dante. În van s'ar încercà quine-va a stabilì cutare sau cutare fel de exprimare; vorbælæ şi phrasilæ unæi limbæ se schimbă dupŏ împregiurări atât din afarŏ quât şi din întru din secol în secol şi ênsuşi din an în an. Nimicu nu fixă o limbă cà faptælæ geniului, cà capetele d'operă litterare de quare se póte glorificà o naţiŏ. Dante prin

www.dacoromanica.ro

Comedia sa divină pusse quelle d'ântêiu fundamente, şi ardicà un edificiu colosal spre admirarea secolilor în quari fiă que phrase, fiă que vorbă se sancţionarŏ şi se făcurŏ cà o lege de scriere a urmaşilor poeţi şi prosatori. El, părintele poesiæi modernæ, fù tată atât de ferice al aquestæi limbæ Italianæ quare nu è nici scrisă nici vorbită dequât numai de quei que o învaţă. Italianul neinstruit è mai străin limbæi aquestæia dequât străinul que o studie şi cultivă(1).

Comedia divină è împărţită în trei mari despărţiri întitulatæ : *Infernul*, *Purgatoriul* şi *Paradisul* din quare fiă-quare è subt-împărţit în quâte trei-ḑeci şi trei cânturi. Pe lûngŏ nouĕ-ḑeci şi nouĕ cânturi din quare se compune tótă poema

(1) Ast-fel astăḑi străini cà DD. Vegezzi Ruscalla, Frolu, Spinacioli, dame ca Grecca di Roma, Elisa du Peret, que în philoromanismul seu s'a suscris şi Pereţeana, cunoscu mai bine limba română de quât quei mai mulţi din DD. membri societăţii academicæ. Faptælæ probă asserţiunea nóstră. Acum doi anni s'au presentat la concurs trei grammatice, din quare una numai merită numele de grammatică a limbæi române adicŏ, a D-lui Circa. Corpul sapient a respins'o. Doĕ din aquestea erà în adevĕr grammaticæ, nu ânsĕ alle limbæi nóstræ românæ aşà cum se vorbesce sau cum s'a vorbit vre o dată în vre-o parte a Românieæi. A Domnului Spinacioli que cunósce fórte bine românesce şi tóte dialectele Italice presentă un ideal ast fel cum s'ar înfăţişà fiă-quăruia que ar facce un parallel sau o comparaţiune a idiomelor române. Attestu quŏ eu ênsumi am fost tentat sau mai bine tras de urechi de raţiune şi dat cu nasul de adevĕr să veḑu quŏ limba italiană este limba română, şi quŏ a facce din italienesce în românesce, nu este a traducce, ci a facce o inversiune a unor particule, sau o mică şi neînsemnătóre paraphrase.

Eato primul vers al Gerusalem-æi liberatæ.

Canto le arme pietose e'l capitano.

www.dacoromanica.ro

se mai adaoge unul la început ca o introducțiŏ a operæi; prin urmare tótă poema sa è compusă din o sută cânturi, spre a quărora împlinire păşasce tot cu numĕrul trei, adicŏ poema întrégă è împărțită în trei, fiă-quare despărțire coprinde treideci şi trei de cânturi şi fiă-quare cânt è compus din stanțæ de trei versuri que se numescu *rima terța* quare se légă astfel intre sine în quât tot cântul formă o catenă. Versul din midlocu al fiă-quărui terțet rimédă cu versul d'âmtêiu şi quel d'al treilea al terțetului următor.

Inventatorul aquestui metru fù ênsuşi Dante, dela dênsul fu consacrat apoi mai vîrtos pentru poesiælæ philosophicæ satyre, epistole şi allegorii. Este ânsĕ quel mai cuviincios şi

A devenì *o, u,* şi *u, o* este natural şi romanissim între noi.

A punne articolul înainte sau în urmă, cà şi prepositiunile a fost iertat în multæ limbæ şi mai vîrtos greco-romanæ.

A se dicce conjugativul *şi è,* este şi mai românesce şi mai vechiu în cărțile vechi que se scria *η* quare este *e* şi nu *i.*

Eattŏ dar inversiunea sau paraphrase a aquellæiaşi limbæ.

Cantu arme-le pietóse e capitanu-l

Eattŏ şi alt-fel, mai radical

Canto arme-le pietóse e-l capitano.

Eattŏ şi mai orthographiat

Canto læ armæ pietosæ elu capitanu-m

multæ consónæ în limbælæ romanæ sunt mutæ, mai vîrtos *s* şi *m.*

D. Spinacioli în prețiosul seŭ studiu, din quare aru putea profità mult junimea que se occupă cu philosophia litterælor 'şi a scris în modul aquesta grammatica puind articolii şi în ainte şi în urmă.

Nu póte quine-va descrie rîsul tutulor domnilor Aristarchi numiți ex-officium de a dispunne de fondul lui Zappa, (despre quare cu altă ocasiune vom vorbi.) Şi ênsusi D. Laureanu que a debutat cu Tentamen criticum, *casa-la, masa-la,* quare 'iau făcut gloria litterară nu şi a

www.dacoromanica.ro

la poemele epice quând vor fi rimate, pentru quŏ, scăpând de monotonia rimælor împerechiatæ cum şi de întrerumperea octavælor, stanţælor sau strophælor, conservă un caracter cu adĕvĕrat de narraţiune neprecurmată. Lûngŏ aquestea este un mare ajutor ţinerii de minte pentru quŏ fiă-quare terţet que ne am allege, prin doĕ versuri adduce aminte terţetul precedent şi pe quel urmĕtor. Fiă-quare vers al lui Dante este cà tóte versurile heroice italiane, de quâte un-spre-ḑece syllabe quare se împart sau se consideră a fi împărţite în cinci iambe din quare quel d'al cincilea è urmat de o syllabă scurtă.

"Dante în viaţa sa politică şi litterară îşi uità interesurile salle pe lûngŏ interesele publice, îşi uità şi famillie şi copii în necontenita sa viaţă de extase de poesie şi cu con-

putut ţine rîsul de *la casa* şi *la masa* şi *le arme* alle încercării D-lui Spinaciola. Corpul sapient a respins şi operatul aquesta cu mai mare dispreţu de ḑuât pe al Dlui Circa.

La toţi le-a căḑut la inimă pe gustul quel mai antiacademic *Gramateca* a limbæi proprie a unicului din tótă lumea Dlui Cipariu; limbæi în quare nu s'a scris nici un opu în tótă România, nici în Biserică, nici în societate. Vorbe desmăţate cà *de entru, pe entru, de en, pre en*; vorbe stropiate ca *scaimbare demanetia*, Strabographie sau cacographie completă şi din systemă. O labóre deplorabile de ḑeci şi ḑeci de anni, qua să adune tótæ stravaganţælæ, tóte excepţiunilæ din toţi timpii, qua să legitime tot que naţia întrégă a reprobat şi uită qua să'şi forme cu încetul o limbă demnă de surorile æi; unu *potpuri* fărŏ gust, fărŏ nici o noţiune de harmonie şi esthetică.

Aqueastă operă fu corunată de corpul sapient, premiată cu 300 de galbeni din fondul lui Zappa, şi typărită cu din aquellaşi fond... O mare minune a tutulor firmanelor si ucazelor din lume que creaḑă sapienţi şi academiciani de poruncială!

www.dacoromanica.ro

templaţiunea şi descrierea visiunii sallæ. Cà şi poesiælæ sallæ quæ furŏ, dupŏ cum amu ḑis, o tórtă între poesia antică şi modernă, assemenea şi fiinţa lui fù o linie de hotar între douæ fiinţæ differitæ: Omul politicu, şi omul poeticu; Dante a fost omul quare de viu a descindut în locuinţælæ suffletelor. Oamenii de felul lui par'quŏ n'ar avé famillie în lumea aqueasta.

Dupŏ mórtea lui Dante tótă Italia pare quŏ ar' fi purtatu îdolliul; se îmmulţirŏ coppiælæ poemei salle; din tótæ părţilæ întreprinserŏ a o înavuţì cu commentarie. La 1350 Archiepiscopul şi Domnul Milanului Ioann Bisconti însărcinŏ şése nţellepţi: doi theologi, doi philosophi, doi anticari florentini cu a luminà prin elaborărilæ lor tótæ nedomiririlæ que se aratà întunecatæ ómenilor în *Comedia divină*. Douæ cathedræ se întemeiarŏ, una la Florenţa şi alta în Bolonia, spre a explicà pe Dante junimii studiósæ. Doi bărbaţi fórte celebri, Boccace şi Benvenuto d'Imola furŏ însărcinaţi cu aqueastă lecţiune şi nici odinióră mai nici un bărbat nu avù în generaţiunea quæ urmŏ dupŏ dênsul o autoritate atât de tare şi o influenţă atât de răpede.

Urmaşii lui conservarŏ cu respect şi ênsuşi titlu de Divina *Comedia* que dette el epópeæi sallæ, titlul quare tot d'auna a dat occasiune de atâtea întrebări puţin discrete, daqua Dante, aquest creator al unæi lumi nevĕḑutæ şi al limbæi şi poesiæi italienæ a sciut regulælæ poesiæi? Aquest geniu original în tóte 'şi a dat şi ênsuşi titlul poemei salle cu aqueeaşi originalitate.

Quând se pune pe scenă un singuru, viţiu cà Avarul, Tartuful, etc., şi scena coprinde o suprafaçă de vre-o quăte-va metre pătrate abià, dupŏ tótæ regulælæ poesiæi drama se ḑice

www.dacoromanica.ro

comedie. Quând ânsĕ se pun pe scenă tóte viçiurile şi pĕcatælæ, quând se descrie moravurile unui secol întregu, patimælæ ómenilor, şi quând passiunea quare se quere la satyrist este atât de ardente şi justă în quăt nu află altă pedépsă şi altă recompensă de quăt iadul pentru viçioşi şi paradisul pentru quei virtuoşi, şi quând poetul le pune pe o scenă nu de quâtc va metre pătrate, ci nemărginită şi eternă, universul întreg *ideal*, pentru que să nu fiă, comedia comediælor ? şi que attribut 'i ar da quine-va mai cuviincios de quăt *divină* daqua tóte se petrecu naintea Divinităţii.

Cătă în adevĕr să fiă un poet cà Dante qua să'şi dea operæi sallæ titlu quel mai convenabil şi quel mai ingenios de Divina Comedie: Numai criticii despre quari am vorbit află neînnemerit aquest titlu dupŏ cartea şi capul dumnealor.

www.dacoromanica.ro

INFERNUL

CANTUL I

Pădurea errorilor şi a viçiurilor. Dante rătăcit în aquea valle, întêmpină trei féræ allegoricæ quæ 'l împedică d'a eşì.—Umbra lui Virgiliu i se arată; preḑice Copoiul prin quare într'o ḑi Lupa funestă va fi uccisă, şi Italia liberată. Se offere lui Dante d'a facce călĕtoria quæ are a'i mântuì suffletul, mai întêiu prin Infernu, apoi la Purgatoriu, spre a fi dupŏ aqueasta condus în Cerul beatilor printr'o călĕusă mai demnă. Dante accepe, şi ei plécă.

In miḑlocul callii vieţæi nóstræ
Me reaflaiu într'o selbă obscură, -
Quŏci callea directă erà perdută.
Nu è d'a spunne quât erà de dură -
Astă selbă silvestra-aspră şi fórte -
Quŏci şi în cuget reînnoe frica!
E-atât d'amară quât picu è mai mórte.-
Ci spre a tractà d'ĕl bine que aflaiu acolo
Spunne-voiu d'altele que avuiu 'nainte:
Cum îţi întraiu, nu sciu bine a reḑicce
Eram plin de somnu în puntul aquella
Ş'adevĕrata calle abandonassem.
Abià-ajunseiu la picioru-unui munte
Unde se terminà callea aqueea
Quæ îmi împlusse inima de frică

Cătaiu în sus şi vĕḑuiu a lui spallæ
Revestitæ de raḑælæ planetii
Que mênă ómenii drept p'ori-que calle.
Attuncia mi se mai allinò frica
Que 'n lacul inimæi îmi remasse
Nóptea trecută cu atâta durere.
Şi cà aquella que abià resufflă
Quand esse din pelagu pe ţermu afarŏ,
Se întórce l'apa sinistra şi cată
Ast-fel ş'al meu suflet que fugià âncŏ
Se 'ntórse 'napoi a mai vedé pasul
Que nu mai lăsasse persónă viă.
Dedeiu repaos stătutelor membre,
Reluaiu callea pe deserta plage
Cum piciorul firm tot mai jos să fiă.
Şi éccĕ la începutul suirii
O lonza uşóră, sprintenă ager
Coperită în maculată pelle
Şi neabătută îmi stă n'ainte
Quât îmi ţinea callea cu atata forţă
Que spre 'nturnare des fuiu volt adesea,
Timpul erà în factul dimineţæi:
Se suià sórele cu aquælæ stællæ
Quæ-au fost cu dênsul quand amor divinul
Mişcò quelle belle din prima óră
In quât bine-a sperà causa 'mi furŏ
A aquællæi féræ maculata pelle,

www.dacoromanica.ro

Ora timpului şi dulcea stagiune;
Nu ânsĕ atâta quât mĕ luasse frica
La vederea unui leu que'mi appare.
Aquesta 'mi părea quŏ venià spre mine
Cu capul în sus şi rabiată fame
Quât se părea quŏ ş'aerul se teme
Şi o lupă que de poftælæ tótæ
Semĕnà plină, magră, costelivă,
Şi multæ ginţi læ face à trăi miseri
Asta 'mi addusse greutate atâta
Cu frica quæ eşià din a æi vedere
Quât şi perduiu spre mai sus speranţa,
Şi precum è quel que voios acquistă
Şi vine-apoi timpul que'l face a perde
Şi 'n ori-que cuget s'attristă şi plânge,
Ast-fel belva fără pace mĕ face
Quât venindu'mi assupra, încet cu 'ncetul
Mĕ respingea unde sórele tace.
Ş'unde mĕ roviuam afund de valle
Inaintea ochilor mi s'offere...
Que mut semĕnà prin lunga'i tăcere
Quând vĕḑuiu p'aquesta în desertul mare,
Miserere mie! strigaiu spre dênsul,
Ori-quin'ei fi, umbră sau om în fiinţă.
— Nu om, respunse, ci om fuiu odată
Şi părinţii mei din Lombardia furŏ
Şi Mantovani de patrie amendoi.

www.dacoromanica.ro

Născuiu *sub Iuliu* în ḑillælæ'i ultim'
Şi 'n Roma trăiiu subt Augustu bunul
In timpul ḑeilor falsi, fii ai Minciunii.
Poet' fuiu şi căntaiu pe justu aquella
Al lui Anchis filiu venit din Troja
Dupŏ que fu ars Ilion superbu.
Ci tu, de que te 'ntorci l'atâtea amaruri?
De que nu săi pe dilectosul munte
Que è princip, causa bucuriæi?
— Ori esci Virgiliu aquea fôntană
Que respânde al vorbæi rîul quel mare?
Respunseiu eu cu ruşinósă frunte,
Ŏ a poeţilor lumină şi onóre,
Ajută'mi marele zel şi lungul studiu
Que mĕ făcurŏ a cercà a ta carte.
Tu esci maestru meu, şi al meu cantor
Tu singurul aquella dela quare
Luaiu stylul que 'mi a făcut onóre.
Veḑi bestia que în apoi mĕ 'mpinge
Ajută'mi assupra'i faimos sapiente;
Mĕ face a tremà şi vine şi pulsul.
— Ţi se cuvine să iei altă calle,
Respunse quând mĕ vĕḑù lacrymare,
De vrei să scapi d'aste sălbatici locuri;
Quŏci astă belva de quare te sperii
Nu lassă altui a'şi cătà de calle,
Ci'l împedică atâta quât îl uccide;

www.dacoromanica.ro

Şi è de natură atât de rea şi crudă
Quât nu'şi mai împle lacoma sa voie,
Se 'ndópă, şi famea 'i è şi mai mare.
Multe animale cu quari s'ammollie
Şi multe ancŏ pînŏ quând Copoiul
Que'i va da mórte în dureri cumplitæ
Asta nu va cibà terră-or pétră
Ci sapienţă, amor şi virtute.
Şi naţia va fi între Feltru şi Feltru.
Umilæ : Italiæ fi-va salute
Pentru quare murirŏ verginea Camilla
Euriato, şi Turnu şi Nisu de vulnæ.
Esta-o va lungà prin ori-que cetate,
Pînŏ quând în infern o va împinge
De unde Invidia la început o trimisse.
Pentru al teu bine acum discernu şi cuget
Urméḑă-mi, şi fi-voiŭ a ta călĕusă
Şi te voiu tragge 'n locu eternu d'aicia
Unde auḑi-vei disperate gemete
Şi vei vedé spirite dolenti
Que a doa mórte fia-quare chiamă,
Şi vei vedé pe quaţi contenţi se află
In focu, pentru quŏ speră să ajungă
Oare-quând între mari almæ beatæ.
La quari apoi, de vrei să te sui,
Animă vine de quât mine mai demnă;
Cu dênsa, quând m'oiu retrage lasà-te-voiu.

www.dacoromanica.ro

Quŏci Imperatorul que sus domnesce
Nu iartă 'n cetatea'i să vii prin mine
Que fuiu rebellante la a sa lege.
Peste tot imperă, şi acolo rege,
Unde'i è urba, nalta'i reşidenţă.
Ferice d'aquella que acolo ş'allege!
Şi eu lui: « Poeta, ascultă a mea rugă
Rogu-te pe Ḑeul que te refusă
Qua să pot fugì de rĕu şi mai relle,
Du-mĕ acolo unde'mi ḑisseşi acuma
Să vĕḑŭ pórta augustă a santului Petru
Şi p'aqueia que ḑici a fi 'n suspine.»
Attunci se mişcò, şi eu îi iau urma.

www.dacoromanica.ro

CANTUL II

Pe drum spre intrarea Infernului Dante se devota speriat de întreprinderea, pentru quare nu are o missiune superiórâ. Ci află cum Beatrice, prin voința Santæi Verginæ și pe intervențiunea Santæi Luciæ a venit a rugà pe Virgiliu spre a se ducce a'l scăpà din pericolul pădurii.

Se ducea ḑioa și brunul aer
Scăpà ființælæ d'assupra terræi
Dela fatichæ; și eu singur unul
Mĕ preparam a susținere lupta
Și-a drumului é și a pietății
Que va descrie mintea que nu erră
O Musæ, o geniu 'nalt, ajutați'mi;
O minte que-ai scris quâte ai vĕḑut tóte
Aquì s'adórnă a ta nobilitate
Eu începuiu: «Poeta, al meu duce
Cată'mi vîrtutea de este potente
Pin'a nu facce 'nalt pasul aquesta.
Tu ḑici quŏ Silviu mare părinte
Corruptibil âncŏ, la immortalul
Secol se dusse și fu în simțire'și.

www.dacoromanica.ro

Ci daqua-adversariul de ori-que relle
Ii fu propiciu spre 'naltele-effecte
Que-avea să éssă, şi quine şi quare ;
Nu pare nedemn de omul cu minte
Să fiă al Romæi şi l'æi imperiu
El în Empireu allesul de Pater.
Quarea şi quare, ḑicênd adevĕrul,
Se stabilirŏ pentru locul sacru
Unde stă eredul marelui Petru.
Pe astă calle que lauḑi atâta
Auḑì-vei faptæ que causă'i furŏ
D'a lui victorie şi papalĕ mantă
Se dusse apoi aquel Vas al allegerii
Spre-a'şi luà confortul şi a sa fede
Que è principul căllii mântuirii.
Ma cum să viiu eu sau quine'mi concede ?
Eu nici Ænea, eu nici Paul sunt ;
Demnu d'asta, nici eu nici alţii m'ar crede.
Quŏci, de mĕ tem să facu un pas 'nainte
Mĕ tem venirea'mi quŏ va fi nebună
Tu 'nţellept mĕ pricepi quât eu nu judecu.
Şi cum desvoiesce quel que voiesce,
Şi pentru nuoĕ 'şi schimbă vechiul cuget,
Şi d'a începe se lasă cu totul,
Ast-fel şi eu în aquea cóstă obscură
Quând cugetând consumaiu cugetarea
Que-atât de răpede fu la 'nceput.

www.dacoromanica.ro

— D'am înțelles bine eu a ta vorbă
Respunse a marinimului umbră,
Anima ta è de viltate offesă
Quare adesea pe om ammețesce
Și 'l întórce din onoratæ faptæ.
Cà falsa vedere quând bestia umbră
Qua să te măntui tu d'aqueastă témă
Spunne-voiu de que am venit l'al meu cuget
In primul punt que mĕ durù de tine.
Eram între aqueia que stau în limburi
Și o Dómnă mĕ chiemò felix și bellă
Atâta quât o rugaiu să'mi commande.
Luciau ai æi ochi mai mult de quât stællæ
Și 'ncepù a'mi ḑicce suavă și blândă
Cu-angelică voce 'ntr'a æi vorbire :
« O animă cortese Mantovană,
A quării famă âncŏ pe lume dură
Și va durà quât mișcarea de parte
Amicul meu, și nu ș'al Fortunæi
E împedicat pe deserta plage
Și din drum se 'ntórnă 'napoi de frică.
Mĕ tem să nu fiă uimit atâta
Quât ajutoru'mi târḑiu să nu'i viiă
Dupŏ quâte 'n cer auḑiiu de dênsul.
Mișcă-te dar, și cu-a ta vorbă ornată
Și cu quate ar' putea să'l scape
Ajută'l cum eu să fiu consolată.

www.dacoromanica.ro

Eu sunt Beatrice, şi'ţi ḑicu a te ducce;
Vinu din locul unde dorescu a me 'ntórce;
Amor mĕ mişcă, el a vorbì mĕ face.
Quând voiu fi Domnului meu 'nainte
Lăudà-me-voiu de tine adesea.»
Tăcù attunci, şi 'ncepuiu dupŏ dênsa :
« Dómnă-a virtuţii, singură prin quare
Specia umană întrece quelle coprinse
In jos de cerul cu mai mici cercuri;
Atâta m' agradă a ta commandă
Quât suppuindu-mĕ târḑiu îmi pare;
Nici nu ai a'mi deschide talentul
Ci spune'mi causa quŏ nu'ţĭ è témă
De a descinde aquì jos din centru
Amplului locu unde arḑi a te 'ntórce.
— Daqua tu vrei să scii atât şi tóte,
Pe scurt îţi voiu spunne, ea îmi respunse
De que nu mĕ tem să viiu aquì 'ntru
Cuvine-se-a teme numai d'objecte
Que au puterea d'a facce altuia reul
D'altele nu, quŏci nu sunt spaimentabili.
Eu, graţie Domnului, sunt făcută
Cum miseria vóstră nu mĕ attinge
Nici flacăra astui incendiu m'assare,
Dómnă gentile è 'n cer que complânge
D'obstacolul asta unde quer a merge,
Şi îmmóie cu ruga judeçiul şi 'nfrânge,

www.dacoromanica.ro

Aqueasta querù la Lucia 'n rugă
Şi ḑisse: nevoie de tine are
Al teu fedel, şi eu ţi'l recommandu.
Lucia nemică de inim' crude
Se mişcă şi vine 'n locul aquella
Unde'mi şedeam cu antica Rachele,
Ḑise: Beatrice, Lauda Domnului
Quŏci nu ajuţi quellui que te-adoră
Şi pentru tine din vulgu se distinse?
Nu'i auḑi tu a plânsului pietate
Nu veḑi tu mórtea que îl combate
Pe rîul aquella que întrece Marea?
N'au stat în lume persónæ mai răpeḑi
Să'şi facă bine, de relle să fugă,
Quât eu fuiu răpede l'aquestæ vorbæ
Veniiu aquì din beatul meu scaun
Increḑêndu-mĕ în vorba'ţi onestă
Que te onóră şi pe quâţi te ascultă.»
Vorbind aquestea cu simţire mare
Ochii ardenţi lacrymând întórse
Quare mĕ fece să viiu şi mai iute;
Şi veniiu la tine dupŏ voinţa'i.
Te scăpaiu din aintea aquellæi féræ
Que'ţi închidea pasul 'n frumosul munte.
Que este dar? pentru que stai âncŏ
De atâta 'mpuçinare de sufflet?
De que n'ai nici curagiu nici francheţă?

www.dacoromanica.ro

Quând trei assemeni benedictæ Dómnæ
S'occupă de tine 'n curtea din ceruri,
Şi vorbælæ mællæ 'ţi promit atâta ?»
Precum floricællæ de gerul nopţii
Inclinatæ 'nchisæ, albitæ la sóre,
Se destéptă deschisæ p'a lor tulpină
Ast-fel şi eu, din virtutea mea stinsă,
Luaiu curagiul, inima'mi s'apprinse,
Şi 'ncepuiu cà determinat şi liber:
« O pietósă aqueea quæ m'ajută
Şi tu cortes que-o ascultaşi îndată
L'adevěratælæ vorbæ que'ţi ḑisse.
« Imi împluşi inima atât de dorinţă
Spre a venì cu allæ tallæ vorbæ
Quât me şi 'nturnaiu la primul meu cuget.
« Éttŏ 'n amêndoi o singură voie
Tu esci duce, tu domnul, tu maestru.
Ast-fel vorbiiu, şi cum se mişcò, 'n dată
Intraiu în drumul 'nalt şi silvestru.

www.dacoromanica.ro

CANTUL III

Intrarea Infernului. Inscripția quæ'l anunța. Primul cercu Limburile : prima parte. Animæ umanæ, și angeli que au remas neutri între bine și reu. Miseria lor pe confinele Infernului.—Acheron, luntrarul Charon; animæ împinsæ fatalemente de a facce străbatterea. Un uragan face a cădè Dante fără cunoscință.

« Prin mine se duce 'n cetatea dolente,
Prin mine se duce 'n eterna durere,
Prin mine se duce 'n perduta gente.;
« Justiția miscò p'al meu înalt factor
Făcutu-m'a divina potestate
'Nalta sapiență ș'amorul primare
« Nainte de mine n'au fost create
De quât eternæ, și 'n etern eu duru.
Lasați ori-que speranță voi que intrați. »
Aquæstæ vorbæ 'n négră culóre
Vĕduiu eu scrisæ p'o pórtă d'assupra
Dequi eu : « Maestre, è dar înțellesul ?
Și el mie că o persóna 'ncercată :
Ori-quæ viltate cată a fi mórtă.
Și tot prepusu-a lăsà se cuvine

www.dacoromanica.ro

Veniröm, la loculŭ, unde am ḑis ţie
Quŏ vei vedé gintilæ durerósæ
Que au perdut al priceperii bine.»
Ş'apoi a sa mână 'ntr'a mea puind'o
Cu façă voiósă que'mi dà putere,
Me dusse 'n dată la quelle secrete.
Aquì suspine, plangeri şi vai 'nalte
Resunau în aer fără de stællæ
De quare 'ncepuiu a versà lacrymi
Diversæ limbæ, horribili cuvinte,
Vorbæ de durere, accente d'iră,
Voci 'naltæ, rauce sunet din mâini
Făceau un tumult quare s'agiră
In eternŭ în aerul fără timp şi negru
C'arena 'n vortici quând viforul suflă.
Şi eu, que aveam capul încins d'erróre,
Ḑisseiu : «Maestre, que e ? que s'aude?
Şi que ginte-è aqueea que geme şi plânge ?»
Şi el mie: «Modul aquesta miser
Au tristele sufflete alle aquellor
Que trăirŏ nici în virtuţi nici viciu :
Mestecate sunt cu aquel chor miser
Al angelilor que nici rebeli farŏ
Nici fedeli, ci numai pentru ei furŏ.
Nu'i a vrut cerul, conservându frumosul ;
Şi profundul infernu iar îi respinse
Să n'aibă vr'o glorie de dênşii reii.

www.dacoromanica.ro

Şi eu: «Maestre, que è greul aquella
Que'i face a se lamentà atât de fórte?»
Respunse: «Fórte pe scurt ţi-o voiu spunne.
Aqueştia n'au speranţă de mórte
Ş'a lor órbă viaţă è atât de basă
Quât invidioşi sunt d'ori-que sórte.
Famă despre dênşiĭ lumea nu lasă
Misericordia şi Justiţia 'i desdemnă.
Nu mai vorbim de ei; Cată şi pasă.»
Şi eu que cătaiu, vĕḑuiu uu stindard
Quare gyrând fugià răpede-atâta,
In quât repaos parea quŏ nu are.
Şi 'n apoi venià şir lung şi lung fórte
De ginte, quât eu n'aşu fi putut crede
Quŏ mórtea a putut să distrugă-atâta.
Apoi, recunoscênd pe óre quine
Cătaiu şi vĕḑuiu ênsuşi umbra aquellui
Que da codard fece refusul mare.
Inţellesseiu, şi 'ndată fuiu sicur
C'aquesta erà a reilor sectă
Que şi la Domnul şi la diavoli displace.
Asti svênturaţi que vii n'au fost vr'o dată,
Erau nuḑi şi affund îmboldiţi fórte
De musconi şi de vespi que erau acolo.
Şiróie le trăgea sângele în façă
Que-ammestec cu lacrym' l'a lor picióre
Vermi fastidioşi 'l adunau în nesăţiu.

www.dacoromanica.ro

Şi quând vruiu a cătà mai departe
Vĕḍuiu ginte pe pruntu-unui rîu mare,
Şi ḍisseiu : «Maestre, fii bun, concede'mi
A sci quine sunt, şi datină quare
Îi face-a părè quŏ trecu aşà iute
Quât abià i disting prin órba lumină. »
Şi ellu mie : «Spunne-ţi-se-vor tóte
Quând ne vommu bine 'ntărì paşii noştri
P'a lui Acheronte margine tristă.»
Attunci cu ochii ruşinoşi şi umili
Temêndu-me d'ai fi săţios la vorbă
Pînŏ la rîu mĕ trăsseiu cu cuvêntul.
Şi éccŏ spre noi venind într'o luntre
Un bĕtrân albu, anticu fórte cu pĕrul,
Strigând : «Vai voĕ animæ perversæ
Nu sperаţi să mai vedeţi şi voi cerul.
Eu viiu spre-a vĕ ducce de queea parte
In ger şi 'n flacăr', eternu întunerecu.—
Şi tu, quine-ei fi astă animă viiă
Nu te appropià de morţii aquestiia.»
Ş'apoi veḍênd quŏ eu, eu stam cu locul,
Ḍisse : «Prin altæ călli, şi prin porţæ altæ
Vei fi ; p'aquì nu se pasă
Un lemn mai uşor mi te póte ducce.»
Şi duca-al meu lui : «Nu te crucì Charone :
Aşa è colo voiea unde se póte
Ori-que voiesce; şi gura să'ţi taca. »

www.dacoromanica.ro

Şi s'allinarŏ bucælæ lânósæ
A nochierului lividæi paludæ.
Que 'n gyrul ochilor îi rotau flacăr'. 99
Ma-aquællæ animæ quæ-erau stătutæ
Schimbarŏ faça şi grinţarŏ dinţii
Cum îi auḑirŏ vorbælæ crudæ. 102
Îşi blestemau ḑeul ş'ai lor părinţi
Speçia umană, locul, timpul şi semênţa
Seminţæi lor, ş'a născuţilor lor. 105
Se retrasserŏ apoi toţi cu toţii
Plângênd cu-amar pe ţermul blestemului
Que aştéptă ori pe quine que bravă ḑeul. 108
Charon demonul, cu ochii de flacăr'
Făcêndu-le semnu, pe toţi îi adună
Bate cu rama p'ori quine-'ntârḑie 111
Precum pe tómnă frunḑælæ s'ardică
Una lûngŏ alta, pînŏ quând ramura
Redă terræi desfrunḑĕtura tótă; 114
Assemenea a lui Adam rea semênţă
S'aruncă acolo una quâte una
Prin semne cà passeri dupŏ chiemare 117
Ast-fel se ducun peste unda brună
Şi pînŏ-a descinde de queea parte
Din quà altă nuoă trupă s'adună : 120
«Fiiul meu, ḑisse bunul meu maestru
Aqueia que mor în urgia Domnului
Toţi vin aicia din ori quare ţérră 123

www.dacoromanica.ro

«Şi se 'ndésă spre a trapasà rîul
Quŏci îi împunge divina justiţie
In quât dorinţă le sémĕnă frica.
«P'aquì nu mai pasă anima bună
Şi d'aea Charon mîrrie assupră'ţi
Şi poţi sci acum que'i sună vorba.»
Cum terminò el, compania négră
Tremurò terribil în quât de spaimă
Mintea'mi de sudóre âncŏ se scaldă
Terra lacrymósă ardicò vêntul
Şi fulgerò o lucire vermillie
Quare'mi învinse ori-que simţire
Şi căḑuiu ca omul que îl ia somnul.

www.dacoromanica.ro

CANTUL IV

Acheron se trece fără ajutorul barcæi. — Continuare a primului cercu: secunda și a treia parte a limburilor, una occupată de animæ innocenți de copii, de ómeni și de femei que au murit fără să aibă baptesma, queea laltă de poeți, de sapienți, de personage illustre, morți assemenea afară din grația chreștină. — Suvenire despre descinderea lui Christu que a scos afară mai mulți alleși din aqueastă regiune lină, luminósă fără beatitute. — Dante presentat de către Virgiliu quellor patru poeți antici. Revistă a personagelor quăror le este accordată aqueastă cetate și aqueastă cămpie privilegiată.

Îmi rupse somnul înalt de pe capu'mi
Un greu ș'așà tunet quât me remișcă
Cà p'o persónă quæ forța o destéptă,
Ș'ochiu 'n repaos îl mișcaiu înpregiuru'mi
Drept me sculaiu, cătaiu înfipt s'aflu
Să cunoscu locul undè mĕ pussessem.
In adevĕr mĕ aflam pe marginea
Abysului vällii durerósæ
Que adună tunetul marelui gemĕt
Obscură, profundă erà și nebulósă
Atâta quât plecându'mi în affund ochii,
Eu nu discerneam nimicu în întru.
«Să descindem dar jos în lumea órbă
Incepù poetul palid cu totul:
Eu voiu fi primul, tu vei fi secundul.

www.dacoromanica.ro

Şi eu que'l veḑuiu palid la façă,
Ḑisseiu: «Cum voiu venì, daqua ai fricǎ
Tu quare 'mpucinări'mi dai putere?»
Şi el mie: «A gintilor durere
Quæ sunt acolo îmi depinge în façă
Aquea pietate quæ o iei drept témă;
Aidem quŏ drumul lungu ne suspinge.»
Se miscă dar, şi mĕ face să intru
In primul aer que abysul încinge.
Acolo, în quât pentru ascultare
Nu erà plângeri, ma que de suspine
Que aura eternă făcea să treme!
Ş'aqueasta venià din dor fărŏ martyriu
Dela turbælæ mari, multæ şi variæ
De copii şi de femei şi de ómeni.
«Tu nu 'ntrebi, ḑisse bunul maestru mie,
Que spirite sunt aquestea que veḑi?
Voiu dar să scii pînŏ s'auḑi 'nainte
Quŏ ei nu pecarŏ, şi d'au mercede
Nu è d'ajuns, quŏci n'avurŏ baptesma
Quare è parte din a ta credinţă.
Şi d'au fost 'naintea Christianismului
Nu adorarŏ Ḑeul în veritate
Şi din aquestia sum şi eu ênsumi
Pentru aqueste defecte, şi reu nu altul
Suntem perduţi, şi puşi, numai d'asta
Să fim aquì 'n dorinţă fărŏ speranţă.»

www.dacoromanica.ro

Mare dor, audind'o, mĕ coprinse ;
Pentru quŏ ginte de valóre multă
Cunoscuiu suspensă în limbul aquella.
«Spunne'mi, maestru meu, spune'mi, o dómne,
Incepuiu eu, spre a voì a fi sicur
De aquea fede que 'nvinge ori-que erróre.
Eşit-a mai vr'unul sau d'al seu merit
Sau prin altul să trécă 'n beatitute ?»
Şi el que 'nţellesse coperita'mi vorbă,
Dișse : «Eram nuou în Statul aquesta
Quând veḑuiu venind un Potente
Semnu de victorie cà stemă pe frunte
Mi'ţi trasse umbra primului părinte
A lui Abel fiiul, ş'apoi a lui Noe
A lui Moyse suppusul legistă
Abraham patriarchul şi regele David,
Israel, tată cu filii împreună
Şi cu Rachel prin quare fece atâta
Şi pe alţi mulţi între beaţi trecêndu'i.
Şi voiu să scii quŏ de ei mai 'nainte
Nu erà salve umanele sufflete.»
Ţineam şi drumul şi vorba 'npreună
Şi treceam tot prin selbă 'nainte
Prin selba ḑicu de spirite compactă
Nu erà lungă âncŏ a nóstră calle
Din quà de pórtă quând un focu se vede
Que hemispherul vingea de tenebre.

www.dacoromanica.ro

Depărtaţi nu pré eram âncŏ atâta
In quât să nu pot discerne în parte
Que ginte onorabilĕ occupà locul.
«O tu que onori ori que sciinţă ş'arte,
Que sunt aquestia que au atâta onóre,
Que de lumea altora îi desparte?»
Şi el mie: «Onorata nominanţă
Quæ de ei sună sus colo 'n viaţă
Graţie le-aquistă 'n cer que'i înalţă.»
In questea o voce s'audì d'o dată:
«Onoraţi toţi pe poetul altissim
Umbra lui quæ ne lăssasse se 'ntórnă.»
Apoi quând vocea s'allinò şi stette,
Spre noi venind, vĕduiu patru mari umbræ.
Faça le erà nici voiósă nici tristă.
Bunul maestru începù a'mi dicce:
«Miră p'aquella cu aquea spadă 'n mână
Que vine cà Sir quellor trei 'nainte
Homer è aquella suveran poetă;
Altul è Horatiu satirul que vine;
Ovidu è terţiu, ultim è Lucan
Fiă-quare îşi meritä cà mine
Numele que'l sună singură vocea.
Onóre'mi facu, şi d'aqueea facu bine.»
Aşa veduiu quŏ vine illustra schóla
Aquellui Domnu al cantului altissim
Que peste alţii cà aquilă svólă.

www.dacoromanica.ro

Daqua vorbirŏ quât-va înpreună,
Spre mine venirŏ cu semnu salutabil,
Ş'al meu maestru surrîsse d'aqueasta.
Şi 'ncŏ-onóre d'ajuns îmi mai făcurŏ
Quât mĕ luarŏ într'un rônd cu dênşii.
Şi 'n quât fuiu eu sextu într'atâta geniu.
Ast-fel 'naintarŏm pîn' la lumină
Vorbind despre multe que a tăcé e bine
Pe quât erà bine a vorbì acolo.
Venimmu la piciorul unui castel nobil
Şépte ori încins de muralliæ 'nalte
Appĕrat în giur d'un rîurel limpede
Trecemmu pe dênsul cà pe terră dură
Prin şépte porţæ 'ntraiu cu savii aquestia
Pînŏ pe un prat d'o frescă verdură,
Ginte-erà cu ochii târdii şi gravidi
De mare autoritate pe façă ;
Vorbià încet şi cu voce suavă.
Ne şi trasserŏm într'una din laturi
In locu deschis, luminos şi 'nalt
D'unde se vedea toţi quâţi era aici.
Acolo sus peste verdele smalt
Îmi furŏ arătate marile spirite
Quât săltaiu în sine'mi, quŏci 'i am vĕdut.
Veduiu pe Electra de mulţi însoçită,
Cunoscuiu între ei pe Ector şi Ænea
Pe Cesar armat cu ochii grifani

www.dacoromanica.ro

Veḑuiu pe Camilla, Pentesilea
De queea parte; şi pe Latin rege
Que şedea cu fiie sa Lavinia.
Veḑuiu pe Brutu a lui Tarquin terróre
Lucreţia, Iulia, Martia şi Cornilia,
Şi singur la o parte veḑuiu pe Saladin;
'Nălţând apoi puçin mai în sus cenælæ
Veḑuiu pe maestru quellor que cugetă
Şeḑênd în philosophica famillie:
Toţi îl admiră, toţi îi facu onóre.
Aquì veḑuiu şi pe Socrat' şi Platon
Que 'nainte de alţii îi sta mai apprópe;
Democrit que mundul casului pune
Diogene-Anaxagora, şi Thale,
Empedocle, Eraclitu, şi Zenone
Şi veḑuiu pe bunul observator al *quarelui*
Dioscuride ḑicu, şi veḑuiu pe Orpheu
Pe Tuliu, şi Liviu şi moralul Seneca;
Euclid geometru şi Ptolemeu,
Hippocrate-Avicena şi Galileu,
Averois que marele comment fece.
Nu'mi pot rechiemà pe toţi pe deplin,
Quŏci lunga'mi themă trage cu sine
Ş'adessea la faptă n'ajunge vorba.
Compania de şése cu doi se 'mpuçină;
Pe altă calle mĕ duce saviul ducă
Afarŏ din lina 'n aura que tremă
Şi viiu íntr'o parte unde nimicu nu luce.

www.dacoromanica.ro

CANTUL V

Cercul secund: Minos este la intrare spre a trimitte animælæ culpabili pe fiă-quare la locul seu de suppliciu. Aquest cercu, unde începe seria quellor ṣépte pĕcate, este al luxurioṣilor. — Uragan ṣi turmentă; Francesca de Rimini ṣi amantul æi s'arrestă quâte-va momente. Narraţiŏ a originii, culpæi lor. Dante, miṣcat pînă 'n sufflet de simţire cade cà mort.

Ast-fel descinduţi din cercul primariu
Jos în secundul, que locu nu-atât cinge
Ṣi dureri multæ quât punge la vaet.
Acolo stă Minos horribil ṣi grinţă
Examină culpæle la intrare,
Judecă ṣi trimite dupŏ cum decide.
Ḍicu quŏ daqu-o animă reu născută
Îi vine 'nainte tótă confusă
Ṣi-aquel cunoscător de păcate
Vede quare locu în infern è de dênsa,
Cinge-se cu códa de ori atâtea
Pe quâte grade va fi mai jos pusă.
Ne'ncetat în ainte'i stau multæ
Vin una dup'alta la judicată;
Spun ṣi aud, ṣ'apoi sunt jos aruncatæ.

www.dacoromanica.ro

«O tu, que vii în durerosul ospiţiu
Imi ḍisse Minos, cum ne veḍù în dată
Lăssându'şi actul officiului mare
Veḍi la quine te încreḍi şi cum intri,
Să nu te-amăgéscă lărgimea intrării. »
Şi duca-al meu lui : «Si pentru que 'mi strigi.
Nu împedică ducerea-i fatale
Aşà è voiea-acolo-unde se póte
Que se voiesce, şi gura să'ţi tacă.»
Attunci începeam dolentælæ notæ
A læ-auḍi, ş'ajunseiu acolo
Unde plângerea multă îmi da 'n sufflet.
Veniiu într'un locu mut d'ori-que lumină,
Que mugià cum muge Marea 'n tempestă.
Quând de contrarie venturi è conbătută.
Vorticele infernal fără răpaos
Mênà spiritele într'a sa rapină
Vêrtindu-le, lovindu-le turmentă.
Quând ajungun înaintea ruinæi;
Ţipete-acolo gemet, şi lamentul
Blestemă-acolo virtutea divină
Inţellesseiu quŏ la turment cà-aquesta
Erau damnaţi pecatorii carnali
Que suppun naţiunea la desmerdare.
Şi precum sturnei îşi pórtă arripælæ
In recele timp în stol largu şi plin,
Rellele spirite assemeni svolau

www.dacoromanica.ro

De-ici, de colo, de jos, de sus se 'mping
Nici o speranță nu le mai confortă
Nu dór' de repaos, ci d'allinare,
Și precum cocorii trecun cântându'și lai
Făcênd în aer lunga lor riglă,
Așà veḑuiu venind cu-alle lor vaite
Umbrælæ purtatæ p'aquellași vortice.
Pentru quare ḑisseiu : «Maestre, quine's
Gintilæ-aquellea de vênturi bătutæ?
—Prima din ellæ d'a quării nuvellæ
Vrei să afli îmi ḑisse ellu attuncia
Fu imperătésă de multæ limbæ
«La viṭiul luxuræi fu atât de ruptă
Quât libit fece licit într'a æi lege
Spre-a-ardicà blasma 'n quare cădusse.
«Ea è Semiramis de quare se ḑice
Quŏ urmò lui Ninu și îi fu soție
Și ṭinù ṭérra que Soldan guvernă.
«Queea 'laltă que s'uccisse-amorósă
Și rupse fedea l'a lui Sicheu cenușă ;
Apoi è Cleopatra luxuriósă.»
Vĕḑuiu p' Helena pentru quare-atâtea
Relle-avenirŏ, pe marele-Achile,
Que cu amorul se luptò în fine.
Veḑuiu pe Paris, Tristan și 'ncŏ mii
D'umbræ 'mi arătò și numì pe degite
Que-amor le depărtò din viaṭa nóstră

www.dacoromanica.ro

Apoi auḑiiu pe al meu doctor
Numind dómnælæ anticæ şi pe cavalleri
Pietà me 'nvinse remăseiu uimit.
Incepuiu : «Poetă, cu voiea-a mai bună
Aşu vorbì cu aquei doi que 'npreună svólă
Şi par atât de uşori, vêntului jocu.»
Şi ellu mie : «Vedé-vei quând vor fi
De noi mai apprópe, şi-attunci tu rógă'i
P'a-quel amor que'i mênă, şi ei venì-vor.»
In dată que vêntul spre noi îi plécă
Vocea mişcaiu : «O animæ desolatæ,
Veniţi la noi, de nu ve 'mpedică-altă.»
Că şi columbæ de dorinţ' chiematæ
Cu arripæ deschisse spre cuibul dulce
Svol prin aere purtatæ de voie
Ast-fel eşind din stolul unde è Dido
Venind spre noi prin aria malina
Aşa de forte 'mi fu affectuósa chiemare.
«O vieţuitor graţios, benin
Que visitând vii prin aerul persu
Spre noi que tingem lumea de sânge;
«De ne-ar fi amicu al mundului rege
Noi 'l ammu fi rugat pentru a ta pace,
Fiind quŏ avuşi pietate d'amorul nostru.
«De quâte ori a auḑi ş'a vorbì vĕ place
Noi vommu auḑì şi cu voi vorbi-vommu
Pînŏ quând vêntul cum este va tace.

www.dacoromanica.ro

«Stă ţérra-unde fuiu născută
Pe marină unde Po descinde
Qua să aibă pace cu următorii sĕi,
«Amor que iute-inim' gentili apprinde
Prinse p'aquella de bella persónă
Que'mi fu luată, modul ancŏ m'offende :
«Amor que p'amat nu scapă d'amare
Mĕ prinse d'al aquestæia atât de tare
In quât, cum veḑi, âncŏ nu m'abandonă;
«Amor ne condusse l'aqueeaşi mórtæ
Caina-astéptă pe uccidĕtorul.»
Aquestæ vorbæ dela ei eşirŏ
Cum auḑiiu asta-animæ-offesæ,
Imi plecaiu faça, ş'o ţinuiu plecată
Pînŏ quând Poetul îmi ḑisse : que cugeţi?
Respunḑêndu'i începuiu : «O vai mie!
Quâte dulci cugete, quâtă dorinţă
Mênŏ p'astia la pasul durerii!»
Me întorseiu apoi, şi le vorbiiu ast-fel :
«Francesca, alle talle martyriuri!
A lacrymă mĕ facu; tristu şi 'n durere.
«Ci spunne'mi în timpul dulcilor suspine
La que şi cum concedette amorul
Să vĕ cunósceţi dorinţælæ vóstræ?»
Şi ea mie : «Nici o durere mai mare
Cà remintirea timpului ferice
In miserie, ş'o scie al tĕu doctor

www.dacoromanica.ro

Ci daqua ai atâta dorință-a cunósce
Primu 'nceput al amorului nostru :
Voiu ḑicce cà aquella que plânge şi spune :
Noi citiam într'o ḑi, spre-a ne distragge,
Despre Lanciotto, cum amorul îl strînse
Singuri eram şi fără-a prepune.
Mai de multæ ori ochii ne suspinse
Aquea lectură şi ne pălì faça,
Ci un singur punt fu quel que ne 'nvinse,
Quând ajunserŏm, 'n surrîsul dulce
Sărutat cu focu de junele-amant
Questa que de mine nu se mai desparte
Mĕ sărutò 'n gură în delirul mare.
Galeotto fu cartea, şi quel que o scrisse.
In ḑioa-aqueea mai mult nu citirŏm.»
Pe quând un spirit ḑicea aquestea
Plângea quel al alt, şi de pietate
Perdeam eu puterea cà omul que móre
Şi căḑuiu cum corpul mortului cade.

BIBLIOTECA *ACADEMIEI* ROMÂNE

www.dacoromanica.ro

SCRIERILE LUI HELIADE-RĂDULESCUL QUE SE MAI POT AFLA PE LA LIBRĂRII SAU LA SUBSCRISUL, IN BUCURESCI, PIAȚA MOȘILOR.

Equilibrul între antithese	prețul	9	lei nuoi
Biblia Sacră illustrată	»	8	»
Biblicele	»	8	»
Curricrul de ambe-sexe, periodul II și V exemp.	»	5	»
Historia revoluțiunii din 1848. . . .	»	20	»
Protectoratul Țarului.	»	3	»
Historia Românilor	»	1, 50	b.
Tandalida	»	1	leu nuou
Cobza lui Marinică	»	1	»
Descripția Europei după tractatul din Paris	»	1	»
Sburătorul, Seraphita și Oda Românilor.	»	1	»

Din cursul de poesii generale :

Lyricele	»	8	»
Anatolida	»	4	»
Fingal	»	4	»
Infernul	»	1	»
Michaida.	»	1	»
Brutu	»	1	»

Quellor quari vor cumpĕrà mai mult de 30 exemplare din scrierile arĕtate mai sus, li se va facce o scădere din prețu de 30 la sută.

In currênd vor appare *Gerrusalemme liberata* și *Orlandu Furiosul.*

I. I. Heliade-Rădulescul.

www.dacoromanica.ro